

DE PREANGER-BODE

Nieuws- en Advertentieblad voor de Preanger-Regentschappen
Banjoemas en Bagelen.

Verschijnt, elken Maandag en Donderdag.

Abonnementsprijs f 2.50 per halfjaar

franco per post

bij vooruitbetaling.

Voor Nederland f 3.— per halfjaar.

Redacteur J. FABRICIUS, Bandoeng.

Uitgevers en Administrateurs
DE VRIES & FABRICIUS Bandoeng.

Agent voor Nederland:

J. A. SLEESWICK, Amsterdam.

Agent voor Java:

de heer J. W. WIJS, Tjikini, Weltevreden.

TARIEF DER ADVERTENTIËN.

BIJ VOORUITBETALING:

VOOR EENE ADVERTENTIE,
die deze ruimte inneemt, éénmaal geplaatst,
één Gulden.

Voor 13-25 plaatsingen
25 pCt. korting.

Voor 26 en meer plaatsingen
50 pCt. korting.

Voor groote
Handels-Advertentiën
ruim rabat.

1e Blad.

Voor studeerende jongelieden.

Wij namen kennis van de circulaire, die wij in extenso opnemen, daar wij haar ook voor Indische ouders belangrijk achten.

AMSTERDAM, Februari 1898.
Bureau: Sarphatipark 8.

Het meer en meer toenemend wereldverkeer, vooral op handels- en industrieel gebied, tengevolge van de verbeterde communicatie-middelen tusschen de verschillende staten, heeft steeds grootere behoeften doen ontstaan aan eene meer uitgebreide en grondige kennis van de talen, de zeden en gewoonten der volken, de eigenaardigheden der landen buiten de grenzen van het vaderland.

Die behoeften openbaren zich zoowel in de richting, die de opvoeding en het onderwijs in de laatste jaren heeft ingeslagen, als in het telkenjare sterk toenemende toerisme.

Meer en meer toch komt men tot de overtuiging, dat hoofdzakelijk die kennis blijvende waarde heeft, welke is verkregen door onmiddellijke aanschouwing en tracht men dan ook de uit den aard onvolledige schoolkennis van vreemde talen, landen en volken tijdens of na volbrachte studie jaren aan te vullen door een korter of langer verblijf in het buitenland.

Toch doen zich bij deze toepassing der bedoelde opvoedkundige stelling bezwaren voor, die, zoo niet onoverkomelijk, toch voor velen eene reden zijn, om zich in de uitvoering te beperken.

Deze bezwaren zijn hoofdzakelijk van tweeërlei aard, n.l. de financiële en de pedagogische.

De financiële bezwaren bestaan voor hen, wier beperkte middelen niet gedoogen een eenigszins langdurig verblijf in een pension te bekostigen, terwijl de pedagogische hoofdzakelijk een gevolg zijn van de onzekerheid, waarin men verkeert, of de omgeving, waarin de jongelieden worden geplaatst, voldoende waarborg oplevert voor eene liefderijke behandeling en eene oordeelkundige leiding.

Geleid door deze overwegingen, wenschen ondergeteekenden te beproeven aan die bezwaren tegemoet te komen door het oprichten van een

Bureau tot het verstrekken van inlichtingen omtrent het verblijf en verkeer van studeerende jongelieden in binnen- en buitenland.

Feuilleton.

Onder welke omstandigheden Korporaal Van Munster zich verloofde.

(Vrij naar het Duitsch.)

Op de chambrée der twaalfde compagnie heerschte overal leven en bedrijvigheid. „Het is om uit je vel te springen,” bulderde de sergeant-majoor tegen een onderofficier, „ik heb uitdrukkelijk en duidelijk ook gelast, dat allen, allen zonder uitzondering, present moesten zijn, en waar is nu Korporaal van Munster?”

„Hij heeft mij permissie verzocht om de stad in te gaan, om boodschappen te doen,” antwoordde de berispte onderofficier heel bedeesd, „ik dacht...”

In stomme wanhoop trok de sergeant-majoor de schouders tot aan de ooren in de hoogte, zoodat zijn rond, rood hoofd voor een oogenblik geheel verdween, en zeide toen: „Het is goed.... ik zal rapport van je maken.... het verdere weten wij wel....”

Intusschen slenterde de oorzaak van dit standje, de korporaal van Munster, in een buitenmodel uniform, de muts een beetje scheef op het hoofd, het zwart kneveltje koket opgedraaid, een sigaartje in den mond, door de straten van 't lieve Pruisische garnizoensplaatsje en deed boodschappen. Voorloopig echter bestond dat moeilijke werk daarin, dat hij voor alle winkelramen staan bleef, zijn eigen spiegelbeeld welgevallig bekeek en met minachting de geëtaleerde artikelen beschouwde, want niets

De werkzaamheden van dit Bureau zullen hoofdzakelijk bestaan in het verstrekken van inlichtingen over families in 't binnen- of buitenland, die genegen zijn één of meer personen, mannelijk of vrouwelijk, in den huiselijken kring op te nemen door ruiling van diensten of tegen betaling van een bepaalden pensioenprijs.

Ter toelichting van de eerste wijze van opname het volgende:

Meermalen komt het voor, dat het voor jongelieden uit families met een beperkt inkomen wenschelijk is, met het oog op hunne studiën zich tijdelijk te verplaatsen, 't zij in 't binnen- of buitenland. En wanneer nu op de plaats, waar hij zich wenschte te vestigen, een ander huisgezin is, waarvan de zoon of dochter eveneens tijdelijk verplaatsing wenschte naar een omgeving, waar de eerstbedoelde familie verblijf houdt, zou het zeer goed mogelijk zijn, dat beide overeenkwamen, zonder vergoeding elkanders familieleden in den huiselijken kring op te nemen en daardoor tegemoet te komen aan de financiële bezwaren, die anders eene dergelijke verplaatsing in den weg zouden staan. En tevens zou men meer vertrouwen kunnen hebben in het toezicht en de leiding, die onze jongelieden nog noodig mochten hebben, wanneer op deze wijze de belangen in dat opzicht wederkeerig werden.

Maar dan is het in de eerste plaats noodig, dat deze families van elkanders plannen op de hoogte zijn en verder volkomen ingelicht worden omtrent alle zaken, die geacht kunnen worden, in nauw verband te staan met de meerdere of mindere geschiktheid voor een verblijf in de families, waar plaatsing wordt aangeboden.

Eveneens is het voor hen, die het om de eene of andere reden wenschelijker vinden, tegen een bepaalden pensioenprijs te worden opgenomen, van veel belang, nauwkeurig de huiselijke omstandigheden te kennen van de familie, waar zij tijdelijk zullen verblijven.

Deze en verder alle andere inlichtingen, die nog gevraagd mochten worden, hoopt het Bureau te verkrijgen door het stichten van correspondentenschappen in verschillende plaatsen in 't binnen- en buitenland, die met het oog op het hierboven omschreven doel belangrijk kunnen geacht worden.

Door bemiddeling van deze correspondentenschappen zou dan het Bureau in staat zijn de verschillende aanvragers voor opname in familiën tot elkander te brengen, die dan — met of zonder zijne verdere tussenkomst — alle verschillende zaken betreffende de reis en het verblijf konden regelen. En wanneer dan verder aan die correspondenten gedurende

het verblijf der jongelieden het toezicht werd opgedragen, dat anders door ouders of voogden zoude uitgeoefend worden, dan is hiermede o. i. aan alle voorwaarden voldaan, om dat verblijf zoo goed mogelijk te maken.

Ook voor het welslagen van studiereizen voor groepen leerlingen van onderwijsinrichtingen, kan het Bureau uitstekende diensten bewijzen. Waar toch het terrein, dat bij zulke reizen bezocht zou worden, voor den begeleidenden leeraar waarschijnlijk zelf minder bekend zal zijn en daardoor het beoogde doel niet volkomen bereikt zou kunnen worden, daar zou het Bureau eveneens door bemiddeling van zijn correspondent uit die streek ontwikkelde personen kunnen aanwijzen, die uit hoofde van hun verblijf aldaar met alle bijzonderheden bekend zijn en dus vertrouwbare gidsen zouden wezen.

Teneinde nu echter de meest mogelijke zekerheid te hebben, dat die correspondenten personen zijn, aan welke met vol vertrouwen de hiervoren genoemde werkzaamheden kunnen worden opgedragen, meenden wij ons in de eerste plaats te moeten wenden tot allen, die door hunne maatschappelijke betrekking in 't bijzonder geroepen zijn, de belangen der studeerende jongelieden te bevorderen of geacht mogen worden, daarvoor veel belangstelling te gevoelen.

Wij komen dan tot U met de vraag, ons te willen opgeven, welke personen in uwe omgeving, U in 't bijzonder geschikt acht, om als correspondent op te treden, of zoo U aan dit verzoek niet zoudt kunnen voldoen, ons uwe medewerking te willen verleen tot het verkrijgen van inlichtingen omtrent de aan te stellen personen.

Het spreekt van zelf, dat aan die correspondenten, niet alleen alle bureaunkosten zullen worden vergoed, maar hun ook eene billijke belooning zal worden toegekend voor de verrichte werkzaamheden.

Tevens verzoeken ondergeteekenden U, hunne pogingen te willen steunen, door het plan zooveel mogelijk bekend te maken en verder alles te doen, wat naar uwe meening het welslagen der zaak zou kunnen bevorderen.

Wij doen dit met te meer vrijmoedigheid, waar reeds eenige van de meest bekende mannen uit ons land, wier namen wij hieronder laten volgen, ons hunne gewaardeerde adviezen hebben gegeven en ons verder hun steun hebben toegezegd, terwijl wij ook uit het buitenland met grond de medewerking van hooggeplaatste en intellectueel ontwikkelde personen kunnen verwachten.

Hoogachtend,

Uw Die. Dienaren:

TH. M. KETELAAR.

H. TEGELAAR.

Instemming met het hoofddoel van bovenstaand plan is reeds betuigd door de heeren:

Jhr. Mr. W. C. A. Alberda van Ekensten, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en Schoolopziener in het district Groningen.

A. T. van Aken, Inspecteur van het Middelbaar Onderwijs in de Eerste Inspectie.

H. van Dam, Consul van Italie.

Dr. W. B. J. van Eijck, Inspecteur van het Middelbaar Onderwijs in de Tweede Inspectie.

Dr. C. J. Egging, Inspecteur der Gymnasia.

J. C. Fabius, Inspecteur van het Lager Onderwijs in de Tweede Inspectie.

Mr. J. N. van Hall, Wethouder voor het Onderwijs te Amsterdam.

F. B. Löhns, Inspecteur van het Middelbaar Onderwijs (Landbouwscholen).

W. C. Robinson, Consul van Groot-Brittannië en Ierland.

A. G. A. Baron Sloet tot Oldhuis, Inspecteur van het Lager Onderwijs in de Derde Inspectie.

Mr. J. P. R. Tak van Poortvliet, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Oud-Minister van Binnenlandsche Zaken.

Prof. Mr. M. W. F. Treub, Hoogleraar aan de Universiteit te Amsterdam.

Mr. M. Tjédman Jr., Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en oud-Schoolopziener.

Dr. J. Th. De Visser, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Nederlandsch-Indië.

BANDOENG, 18 APRIL 1898.

Een vreemdeling, die de laatste Donderdagsche muziekuvoering in onze sociëteit bijwoonde, was er over uit zoo goed het Italiaansch quintet speelde. Deze gelegenheid tot musicaal genot mocht, meende die vreemdeling, wel gewaardeerd worden door Bandoeng's ingezetenen, daar men haar in de meeste binnenplaatsen mist. Wij gaan volkomen met deze meening mede en vonden vooral *Brahm's* danses hongroises op dien muziekaftond zeer schoon uitgevoerd. De artisten vormen een goed geheel en weten dit haast op te voeren tot de volheid van toonkracht van een orkest. Ook is het zeer goed waar te nemen, dat zij zich ernstig oefenen op de uit te voeren stukken en vaak repetities houden.

Onze vreemdeling noemde Bandoeng eene „binnenplaats” en te recht ten aanzien van hare situatie in het binnenland der Preanger, doch ten onrechte in de hoedanigheid van

zou zijn afwezigheid bemerken. „Rust tot vijf uur” was het parool geweest, en hij wist wel dat zijn manschappen niet wakker zouden worden voor het signaal, hij kende zijn Pappenheimers. De officieren en onderofficiëren zou hij wel uit den weg blijven.

Hij had zijn ligplaats zoo gekozen, dat hij maar een paar schreden van een boschje van dicht struikgewas verwijderd was om zoodoende zijn vlucht te dekken. Langzaam hief hij zich half op, spiedde rond, en kroop toen zachties en voorzichtig naar het boschje, heel zachties.... en toen hij het boschje achter zich had, ging het in galop naar het dorp.

Als hij echter meende, dat niemand zijn vlucht bemerkt had, vergiste hij zich toch. Het oog van het gezag is altijd waakzaam en de sergeant-majoor, de moeder der compagnie, zag niet verbaasd en ontzetting, hoe een van haar kinderen zich uit de voeten maakte, zeker om verboden vruchten te plukken. Dat ontbrak er nog naar aan, dat de kerels eenvoudig deden wat zij wilden.

Gehoorzaamheid is de eerste plicht van den soldaat. Snel stond hij op om zoo mogelijk den vluchteling nog te achterhalen, of ten minste te weten wie het was.

Hij keek rond, allen slapen, de schildwacht, tot wien hij zich wendde, had niets gezien of wilde niets gezien hebben, en de vluchteling inhield, daar was geen sprake meer van. Hij was nergens meer te zien. „Wacht maar, mijn jongen,” bromde hij tijdig, „dat zal ik je wel inpeperen. Kom maar eerst terug, dan zal je het goed bij me hebben.” En in den geest beitelde hij den zondaar met de vleedende namen, en dacht hem alle straffen gezamenlijk toe, die er zoo al bestaan, als: arrest, provoot, klas van discipline, kromsluiting, de kogel,

wat hij zag was goed genoeg voor hem, en het goede was hem te duur, en zoo slenterde hij maar voort en moest hij 's avonds nog beenen maken, om voor tien uur geheel buiten adem in de kazernes te komen.

Den volgende morgen stond de compagnie reeds om vier uur op het kazernplein tot den afmarsch gereed. De eenige, die bij zoo'n gelegenheid slechts een vroolijk gezicht zette, was de kapitein, want daar hij te paard zat, kon hij de vermoeienissen van den langen marsch best verdragen.

Maar ook het gezicht van den korporaal van Munster blonk dermate van genoegen, dat de kapitein hem vroeg: „Nu, waarom ben jij zoo verblijd, mijn jongen?”

„Over de velddienstoefeningen, kapitein.”

„Zoo? Nu, daar ben ik blij om, daar ben ik werkelijk blij om.”

Langer dan een half jaar geleden, op 's Keizers verjaardag, had onze vriend „haar” leeren kennen. Zijn licht ontvlambaar soldatenhart was op het gezicht van het aardige slanke meisje met de groote blauwe oogen in lichtelaaie geraakt, en noch bier noch iets anders had den brand kunnen blusschen. Den geheelen avond was hij niet van hare zijde geweest, maar toen hij haar ten slotte van zijn liefde wilde spreken, was zij spoorloos verdwenen. Weken en maanden waren verlopen zonder dat hij iets van haar gehoord of gezien had — en nu had hij gisteren juist bij toeval vernomen dat Marie in of bij het dorpje Steinhorst woonde, en vlak bij Steinhorst zouden zij bij deze velddienstoefening bivakkeeren, hoorde hij zoo juist. Was het nu wonder, dat de marsch hem niet afschriktte en dat hij vroolijk was, zoowel als de kapitein te paard.

Hij dacht, dat het nu wel gemakkelijk gaan zou haar te vinden en te spreken, maar hoe meer het doel van den marsch nader kwam, des te onrustiger werd hij en des te grooter werd zijn twijfel, of het hem gelukken zou, de geliefde te zien.

In gedachten verzonken, marcheërde hij voort, en toen het kommando „halt” klonk, wilde hij in het geheel niet gelooven, dat zij reeds het doel bereikt hadden. De geweren werden in rotten gezet, maar voor het verlof tot vrij handelen gegeven werd, klonk plotseling de stem van den kapitein:

„Ik verbied iedereen ten strengste het bivak te verlaten en naar het dorp te gaan.”

Toen de anderen zich reeds lang op den grond hadden uitgestrekt om van den inspannenden marsch uit te rusten, stond korporaal van Munster nog steeds onbewegelijk op zijn plaats, geheel verbluft, alsof hij het te Keulen hoorde donderen. Wat was dat? Verbod om het bivak te verlaten? Neen, zoo wreed kon de kapitein niet zijn, en hij wilde naar hem toegaan en hem verzoeken om het verbod op te heffen.

Reeds schreed hij voorwaarts, toen hij zich toch nog bedacht. Wat moest hij namelijk doen, als de kapitein eens neen zei? Dan was het uit, heelmaal uit, en heimelijk een traan uit het linker oog pinnend, maakte hij zich gereed tot aardappelen jassen.

Een half uur later heerschte in het kortgeleden nog zoo bedrijvig bivak een doodse stilte, slechts onderbroken door het diepe, regelmatige adembalen der soldaten. Een slap er echter niet, otshoon hij om de anderen te bedriegen, het luidst snorkte; dat was de korporaal van Munster. Zijn besluit was genomen, hij wilde heimelijk beproeven om Marie te vinden, het geluk zou hem wel dienen, slechts een uurtje wilde hij wegblijven; niemand

een Indisch provinciestedje, en zoo zal hij het ook wel niet gemeend hebben. Immers wij kunnen tegenwoordig in onze woonplaats zelve ons van alle behoeften voorzien, niet enkel die het leven vraagt, maar ook die, welke dit veraangenamen. En allengs vermeerderen de gelegenheden, om zich die behoeften te verschaffen.

Nu weder vestigt zich hier eene confectie-zaak, de heer de Koning, gewezen coupeur van het groote kleedingmagazijn der firma Savelkoul te Batavia, zal daartoe het huis, laatst bewoond door Mr. Mulder, betrekken. Wij gelooven, dat zulk eene zaak hier wel levensvatbaarheid heeft, want, al bezitten wij ook een tweetal bekwame kleermakers-toeristen, die Bandoeng bezoeken (en hun aantal neemt al meer en meer toe) zullen allicht behoefte hebben aan reis-equipement en aan gemaakte kleedingstukken.

Wij zeiden niet te veel in ons laatste Nr., toen wij schreven naar aanleiding van de Correspondentie in het *Bat. Nieuwsblad*, dat deze ons deed denken aan ontevredenheid der bevolking in het Garoetsche. Want nu lezen wij in dat blad van 13 April, dat de resident der Preanger regentschappen bezig is (*) een ernstige aanklacht persoonlijk te onderzoeken, die ingebracht is tegen een wedana in het Garoetsche. De aanklacht zou verband houden met geheime woelingen tegen ons gezag.

Wij weten, dat de Resident de dagen vóór en na den 13en Bandoeng niet heeft verlaten, om een persoonlijk onderzoek in loco (te Garoet) te doen en ook, dat hij het bestuur hoegenaamd niets bekend is van geheime woelingen aldaar tegen ons gezag. Daarom moeten die woelingen dan ook wel zeer, zeer geheim zijn, als deze volgens het *Bat. Nieuwsblad* in het Garoetsche bestaan.

(*) Wij cursifeeren.

Machtiging is verleend om het aantal onderwijzers aan de openbare 1ste lagere school te Bandoeng met een te vermeerderen.

Zeldzame gelegenheid. Eerstdaags zal een aanvang worden gemaakt met den verkoop op vendutie te Bandoeng van alle zeer solide djattie houtwerken van het officierskampement te Tjilatjap.

Met het oog op de overplaatsing van ruim 60 ambtenaren en beambten der S. S. van Buitenzorg naar Bandoeng in September a. s. zal zeker de speculatie om woningen daar te bouwen wel groot zijn en bieden bovenbedoelde vendutien daartoe zeker eene zeldzame gelegenheid.

Gepasseerden Woensdag vond men de heer C. van Swieten te Tjandjoer dood voor zijn ledikant liggen.

Als oud-ingezetene en er bekend wegens zijn hulpvaardigheid betreuren velen zijn dood.

Naar wij uit goede bron vernemen, is de verzekerde som op de goederen van de firma W. Savelkoul, welke voor f 50.000 verzekerd waren bij de Societie van Assurantie (agenten E. Blavet en Co.) reeds grootendeels uitbetaald geworden. Ongeveer f 36.000 werd den verzekerde reeds ter hand gesteld, wat wel actief mag genoemd worden, daar de assurantie-maatschappij het recht heeft 3 maanden met de uitbetaling te wachten. Ook de rest zal wel spoedig worden afbetaald, ofschoon hiermee nog gewacht moet worden totdat het onderzoek zal zijn afgeloopen.

(Soer. Hbl.)

Ook voor Bandoeng? Fietstochten zijn in Indië nog niet algemeen en velen zien er tegen op om zich aan verre tochten te wagen. Zij echter, die eenmaal den smaak er van hebben, kunnen geen genoegen meer vinden in het af en aan rijden langs de straten onzer stad, gillende, blaffende en oorverscheurende geluiden voort-

brengend, de schrik der voetgangers. Gedurende de Paaschdagen is een gezelschap van vier heeren per rijtuig van hieruit naar Sitoebandoeng getogen, met Probolinggo als pleisterplaats voor den nacht; de wegen over het algemeen waren zeer goed en wordt vooral door hen geroemd de weg door het Djemberse, ook wat natuurschoon betreft. Bravo! voor die peddelers.

(Soer. Hbl.)

UIT BATAVIA schrijft men ons:

Dezer dagen werden wij in de gelegenheid gesteld de levensgrootte buste van H. M. de Koningin te bezichtigen, die de firma Schock & Co. in uw blad van 28 Febr. en volgende dagen heeft aangekondigd.

Het is een waar kunststuk en hoe langer men het aanschouwt, hoe meer leven in het liefelijk gelaat komt en raakt men opgetogen over den vriendelijken blik, de fijne lijnen die men te aanschouwen krijgt.

Wij raden dan ook een ieder, die daartoe in de gelegenheid is, ten sterkste aan deze buste te gaan bezichtigen.

Wij twifelen er niet aan of zij zal door de meeste autoriteiten en ook particulieren worden aangekocht, niet alleen voor eigen rekening, doch ook voor gouvernementen instellingen, scholen enz. enz., en wenschen de firma Schock & Co. van harte een groot debiet toe.

UIT POERWOREDJO schrijft men de dato 16 April aan de *Preangerbode*.

In den namiddag van den 13 dezer vertrok van hier naar hare nieuwe standplaats de te Buitenzorg geplaatste onderwijzeres mejuffrouw van Vleuten, die alhier vervangen is door mejuffrouw van der Lee, van Bandoeng.

Verscheidene ingezetenen deden de vertrekkende uitgeleide tot het station, alwaar de muziek zich liet hooren.

De heer A. Th. Coorengel, opzichter 2e klasse bij de Burgerlijke Openbare Werken, tijdelijk belast met de werkzaamheden van opzichter in het regentschap Ledok (Wonosobo) is van die waarneming ontheven, zijnde in dat regentschap geplaatst de opzichter der 2e klasse C. Swarthof.

Het z. g. spookhuis, indertijd door den opiumpachter alhier op publieke vendutie voor eene luttel som gekocht, is, zoowel als kan- toor voor de irrigatie als voor school voor aanzienlijke inlanders, afgekeurd.

Ook schijnt het niet te voldoen voor een opiumkit, daar het thans gebezigd wordt voor pakhuis.

Den 13en dezer werd de trein, 's namiddags ten 3 uur 8 minuten van Koetoardjo vertrokken, bestemd voor Poerworedjo, ter hoogte van de stopplaats Besole door een paar javaansche kinderen met steenen gebombardeerd, zoodat eenige reizigers in de trein daardoor werden getroffen.

Hoewel hiervan procesverbaal gedresseerd zijnde, zal 'het moeilijk zijn de daders uit te vinden; 't is niet voor de eerste maal dat dergelijke baldadigheden ter hoogte van Besole plaats vinden.

Te Gombong is geplaatst de benoemde onderwijzer der 3e klasse H. A. van Osten.

In den nacht van den 30 en den 31 Maart woedde er een hevigen brand in de gehuchten Djati alit en Krakal, distrikt Sepoeran, Wonosobo, waardoor een vijftigtal woningen in de asch werden gelegd.

Naar wij vernemen moet de brand zijn aangestoken door een javaansch jongeling van 15 jaren.

Heden morgen werd alhier gevankelijk binnengebracht de sedert Februari jl. uit zijn kwartier te Kedong-Kebo vermist Amboneesche fuselier Adam Mozes alias Pieters, die in het distrikt Wonorotot onder Koetoardjo werd opgevat.

Omtrent het suikercongres, verleden week te Djokja gehouden, zegt *Het Centrum* dat dit blad op geenerlei wijze iets wil afdingen

op het nuttige wat de gehouden lezingen hebben uitgewerkt; toch meent *Het Centrum* te mogen opmerken, dat het resultaat op verre na niet aan de verwachtingen heeft beantwoord. En dat heeft zijn reden, meent het blad. Voor de meeste toehoorders is het ondoenlijk, bij de lezingen, op het ingeleide onderwerp terstond van repliek te dienen op een wijze, die inderdaad het zuivere licht ontsteekt over het behandelde onderwerp.

Daarom zou het aanbeveling verdienen, dat op het volgende, naar alle waarschijnlijkheid te Semarang te houden congres, reeds geruimen tijd te voren de te behandelende onderwerpen in druk gebracht, aan belangstellenden en leden van het syndicaat werden toegezonden.

Zoo zou men na degelijke lezing en overdenking van den inhoud der brochures ook een inderdaad degelijk debat kunnen entameeren en niet, zooals nu door enkelen geschiedde, te hooi en te gras vragen stellen en opmerkingen maken die gewoonlijk tot geen radicale oplossing leiden.

(Loc.)

UIT BATAVIA schrijft onze militaire correspondent.

Dat het legerbestuur voorloopig verloven wegens langdurigen dienst aangevraagd den officieren moet weigeren, vindt, gelijk onlangs vermeld werd, zijn grond in het groote incompleet dat voornamelijk bij het wapen der infanterie en bij den geneeskundigen dienst bestaat.

Dat de aanvragers de mededeeling ontvingen, om in Januari op hun verzoek terug te komen wijst erop dat de Pedir-expeditie intusschen moet zijn afgeloopen. Het incompleet zal waarschijnlijk dan nog veel grooter zijn als thans, daar velen wegens opgedane ziekte en verwondingen eveneens met verlof zullen moeten gaan. Doch dan zal daarin worden voorzien door meer onderluitenen aan te stellen.

Het aantal onderluitenen is voorloopig bepaald op 100, met aanstelling van 10 per jaar. *)

Met dezen laatsten regel zal dan wel worden gebroken en allen, die geschikt zijn zullen worden benoemd, wat dan nog te kort is zal worden aangevuld door detacheringen uit Holland.

Evenals met de Lombok-expeditie en bij den afval van Oemar detacheringen voor twee jaar met de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal om den tijd met drie jaren te verlengen onder nadere goedkeuring van de Koningen.

*) Er zijn thans 40 onderluitenen bij het leger.

UIT Weltevreden schrijft een onzer correspondenten:

Er bestaat zeer veel kans dat de Pedir-expeditie eene maand vroeger zal worden ondernomen dan oorspronkelijk in de bedoeling lag. De landvoogd en kolonel van Heutsz moeten vóór een spoedig optreden zijn gestemd, doch de legercommandant aarzelt nog eene beslissing te nemen. Intusschen wordt alles gereed gemaakt om de expeditie zoo noodig eene maand vroeger te kunnen laten vertrekken. In verband hiermede hebben het reservebataljon en de cavalerie uitsluitend de beschikking over het schietterrein, opdat de manschappen zoo spoedig mogelijk in het schieten met de repeteerwapens kunnen worden geoefend. De genie neemt proeven met brisante aanvalsmiddelen.

(Soer. Crt.)

In het anders gezonde en vreedzame *Lawang* dreigt een burgeroorlog uit te barsten. Een vreedzaam burger, die een sober bestaan vindt in zijne melkerij, kreeg van eene concurrente ineens den naam van lepralijsder te zijn. Een domine die de melk van den soi-disant lepralijsder goed en goedkoop vond, moest daar het zijne van hebben en bracht hem onverwachts ten 5 ure 's morgens een bezoek, terwijl hij bezig was zijne koeien te melken. De domine vroeg

hem leuk, waar zijn aan lepra lijdende melker was, waarop hij driftig antwoordde: »ik ben melker, zie mijne handen, waar is nu lepra, als je daarmede komt, de deur uit dan.»

Neen vriend, ik ben domine, maar mevrouw F. beweert, dat ge een lepralijsder tot melker hebt.

Zoo! antwoordde deze, dat zal ik haar betaald zetten.

Slechts de tusschenkomst van den domine verhoedde een burgeroorlog.

(S. Hbl.)

Ter aanvulling onzer vroegere berichten kunnen wij thans nog mededeelen, dat het valsche bankbiljet van duizend gulden, onlangs ten kantore van notaris Houthuysen door een Chinees aan een anderen Chinees uitbetaald, gemerkt is, serie H. E. 0187, en gedateerd van 1 Juli 1888.

(Loc.)

Men verneemt dat de leger-commandant zal voorstellen om bij het dragen van de witte uniform ook het gebruik van zeildoekschoenen te vergunnen, en dat hij verder de invoering zal aanbevelen van een witte pet ongeveer van hetzelfde model, als onze zee-officieren aan boord dragen. Zoo zal dan langzaam, maar zeker de practijk zegevieren op sleur en gewoonte.

Men schrijft aan het *Centrum*:

Geplaatst te Tasikmalaja en belast met het beheer van het station aldaar de stationschef der derde klasse B. Kessler ter vervanging van zijn collega G. van Eyk Menkman.

— Op het verzoek van den stationschef der 2e klasse bij de Staatsspoorwegen Ch. H. de Wolff van Poerworedjo, om intrekking van het door hem gevraagde eervol ontslag uit 's lands dienst wegens volbrachten diensttijd afwijzend beschikt te zijn, daar genoemde heer volgens de telegrammen uit de dagbladen toch den staatsdienst met pensioen verlaat; dien-tengevolge werd op 7 dezer in tegenwoordigheid van den adjunct-chef der vierde afdeling het beheer van het station Poerworedjo overgegeven aan den stationsklerk Juch van Koetoardjo, die daarmee tijdelijk wordt belast, tot de komst van een anderen stationschef. Wie daarvoor in aanmerking zal komen, is nog niet bekend.

Wegens particuliere redenen is aan den stationschef der 2e klasse bij de SS. te Maos G. van de Kieft veertien dagen verlof verleend naar Panaroekan met ingang van 7 dezer. Gedurende zijne afwezigheid wordt zijn functie tijdelijk waargenomen door den eersten klerk voor den stationsdienst aldaar A. F. Bastiaans.

Aan den haltechef van Moentilan Epke is met ingang van denzelfden datum zes dagen verlof verleend naar Semarang wegens familie-aangelegenheden, en wordt gedurende diens afwezigheid door den stationsklerk Siau van Koetoardjo vervangen.

De commies voor den stationsdienst H. F. Glasmacher van Soerabaia, die nu ingezien heeft, dat hij, wegens de slechte promotie, in den eersten tijd toch geen bevordering zal maken, waardoor voor hem dus minder kasn bestaat om weer spoedig van daar overgeplaatst te worden, heeft zijn gezin van Gombong naar Soerabaia doen overkomen.

De heer J. M. Pijnacker Hordijk, het Haagsche lid der 2de Kamer, die naar men weet tijdelijk Indië nogmaals bezoekt, logeerde een paar dagen hier in het Paviljoen en is heden weder vertrokken.

De heer Pijnacker zal waarschijnlijk nog tot Juli in Indië blijven en denkt, behalve verschillende plaatsen op Java, ook Deli en de Lampongs te bezoeken. Wellicht zal de tijd van behandeling van het onderwerp op den persoonlijken dienstplicht nog invloed op ZED's vertrek uitoefenen, indien het hem uit zijne correspondentie mocht blijken dat zijne tegenwoordigheid tot welslagen van dat ontwerp dringend noodig was.

(Loc.)

maar niets scheen hem streng genoeg voor zoo'n vergrijp.

Terwijl de sergeant-majoor duistere plannen smeedde, zat het voorwerp van zijn toorn, korporaal van Munster, in den lommer eener groote linde, en had zijn rechterarm om Marie's middel geslagen, die haar hoofd tegen zijn schouder aanleunde. Het geluk was hem gunstig geweest.

Waarover zij spraken en wat zij elkander reeds verteld hadden, och, dat wisten zijn zelf reeds niet meer, maar wij vertrouwen dat onze lezers het toch wel weten, ook zonder dat wij het herhalen.

De minuten vlogen om, en verschrift sprong hij op, toen het van den dorpsstoren zes uur sloeg.

„Zes uur! Ik ben verloren, als men gemerkt heeft dat ik weg ben,” jammerde de korporaal, „ik moet weg, ik heb geen oogenblik meer te verliezen — zeg mij alleen nog maar, voor wij scheiden: Mag ik naar je vader gaan, wanneer mijn diensttijd om is, en mag ik hem dan zeggen dat er op de geheele wereld geen man is, dien ze nu waarschijnlijk in de provoot zullen stoppen?”

„Nee, neen, dat zullen zij niet, zoo wreed kunnen zij niet zijn, het is toch geen misdaad, dat wij ons verloofd hebben.”

„Ja, ja, je hebt wel gelijk, maar God geve dat de anderen er ook zoo over denken.”

Snel drukte hij nog een kus op de lippen der bemide, toen snelde hij voort.

Plotseling bleef hij echter doodelijk ontsteld staan: wat was dat, het bivak opgebroken? Geen mensch zag hij meer.

Een doodelijke angst maakte zich van hem meester, hij had gehoopt zich nog ongemerkt bij de anderen te kunnen voegen, maar nu was alles verloren.

Als hij nog maar zijn geweer en bekapping gehad had, maar daar was geen twijfel aan, die hadden

zijn kameraden op bevel van den kapitein medegenomen.

Besluiteloos keek hij rond, toen plotseling in de onmiddellijke nabijheid gewerschoten knalden. „Ook dat nog,” kreunde hij. „De vijand is daar, en de patrouilles zijn reeds op elkaar gestooten. Lieve God, help mij toch, laat maar een wonder gebeuren en ik zal mij nooit, neen zeker, nooit weer verliezen.”

Maar er gebeurde geen wonder en, der wanhoop nabij, wilde hij in de richting der schoten gaan, toen hij plotseling stemmen in zijn nabijheid hoorde. Voorzichtig sloop hij op de teenen nader en ontdekte een vijandelijke onderofficierspost. Terwijl twee man op schildwacht stonden, hadden de overigen volgens instructie op korten afstand de geweren in rotten gezet en de bekapping afgelegd, terwijl zij zelf rondom den onderofficier stonden, die met luide stem instrueerde. Een oogenblik luisterde de korporaal met ingehouden adem — toen schoot hem snel als het weerlicht een reddende gedachte door het brein. Alles stond toch op het spel bij hem, en slechts moed, moed alleen kon hem mischien redden.

Niet voor niets was korporaal van Munster bekend als een goed patronille-leider; onhoorbaar en onopgemerkt sloop hij een minuut later achter de boomen en door dicht struikgewas en had spoedig de voorposten van zijn compagnie bereikt.

Het voorhoofd van zijn kapitein vertoonde diepe rimpels, toen hij den korporaal bemerkte, doch voor hij tijd had gehad zijn toorn lucht te geven, trad van Munster op hem toe:

„Rapport van korporaal van Munster.”

De vijand heeft een dubbele wachtpost op het snijpunt van den grooten weg met den veldweg; de veldwachter staat 500 Meter daarachter aan den zuidelijken rand van het kleine boschje Om 10 uur

5 min. valt de vijand onzen linkervleugel aan. Ik heb de geheele instructie mede aange-

hoord.” Het hart van den korporaal dreigde te bersten, terwijl hij oogenblikkelijk heel kalm zijn rapport uitbracht. Maar terwijl hij sprak, veranderde de toornige uitdrukking van het gelaat van den kapitein in een van de grootste verbazing.

„Hoe kom jij aan dat geweer en die ransel?” Daar had hij het, geen twijfel meer, men had zijn verdwijning opgemerkt.

„Ik kon mijn geweer en bekapping niet vinden kapitein, en toen, en toen,” stotterde hij.

„Nu, en toen? bulderde de kapitein.

„En toen heb ik dit weggenomen bij den vijandelijken onderofficierspost en niemand heeft het bemerkt.”

„En waarom kon jij je eigen geweer niet vinden?” vroeg de kapitein. „Drie dagen arrest, mijn zoon; ik zal je tijd geven om over mijn bevelen na te denken, en die zaak met dat geweer zal ook wel opgehelderd worden. In het gelid nu.”

Naar lichaam en ziel gebroken, meldde hij zich aan bij den sergeant-majoor, die een stortvloed van verontwaardigde krachtige uitdrukkingen op zijn arm hoofd uitgoot, maar dat was hem alles hetzelfde, dat kwam alleen daardoor dat hij zich verloofd had, hoewel hij ook op die dwaze gedachte gekomen? Hij legde zich in de traillurslinie neder en dacht over zijn lot na, terwijl nieuwe patrouilles tengevolge van zijn rapport vooruit gezonden werden.

Eindelijk ging de vijand tot den aanval over, maar werd teruggeslagen, omdat men voorbereid was. Een signaal maakte aan het gevecht een einde en beide compagnieën maakten zich gereed tot den aftocht. Vooraf echter werd het gevecht nog gekritiseerd en toen gebeurde het onverwachte dat beide kapiteins den korporaal van Munster den grootsten lof toezwaaiden als het voorbeeld van een

patrouilleider, die er in geslaagd was onopgemerkt tot in de nabijheid van den vijand te sluipen en dezen wapens te ontfangen.

„Aan zijn bedrevenheid kon iedereen een voorbeeld nemen.”

Korporaal van Munster is nu reeds lang getrouwd, en heeft een gelukkig huwelijksleven, maar in tegenoverstelling met andere mannen, spreekt hij nooit van zijn verliefdsuur.

EINDE.

De heer Droop, die pas kort alhier is opgetreden als bewaarder van het kadaster, heeft een buitenlandsch verlof aangevraagd met ingang van begin der volgende maand. De heer Droop is kort geleden bevorderd tot bewaarder der 2e klasse. Er is sprake dat de heer Mannicks de Jong, de vroegere bewaarder van het kadaster alhier, thans met verlof in Europa, voor zijn tijd zal terugkomen om daardoor in de gelegenheid te zijn weer op Soerabaja te worden geplaatst, want de heer de Jong is op de hoogte gehouden van deze mutatie. (Soer. Ct.)

Tehuis voor zieke geëmployeerden te Blitar. In de notulen van de vergadering der Kediri'sche Landbouw-Vereeniging, op 12 Maart jl. gehouden, wordt met voldoening gewag gemaakt zegt de S. C., van de oprichting van het Tuis voor zieke geëmployeerden te Blitar. Dank zij veler steun kon de inrichting reeds in Juli geopend worden.

De geldmiddelen zijn bevredigend en dat de inrichting in een behoefte voorziet, blijkt wel het best uit het feit dat in de acht maanden van haar bestaan 23 zieken werden verpleegd die er 312 dagen vertoefden.

De oprichting van een dergelijk Tuis te Kediri werd wel beraamd, doch bleek onnoodig toen dr. van Buuren zoo welwillend was een verminderd tarief in zijn sanatorium toe te staan voor zieke geëmployeerden. (Sem. Ct.)

De pacht op het geslacht ligt, naar wij vernemen, thans bij den minister van kolonien aan de beurt om te worden afgeschaft. De ambtenaren op Java hebben althans aanschrijvingen ontvangen om, ten behoeve van een voorstel tot opheffing daarvan, verschillende vragen te beantwoorden.

Deze richting van minister Cremer om rechtstreeks inkomsten aan den staat te trekken die thans onnoodig worden geind door tusschenpersonen, de opbrengst voor de schatkist wellicht te vermeerderen en toch den druk op den kleinen man te verminderen, tevens den schadelijken invloed van Chineesche pachters in de binnenlanden te fnuiken, verdient zeker allen lof. (Loc.)

Bij het opnemen van de kleine kas van dagelijkse ontvangsten en uitgaven van den algemeenen ontvanger alhier werd gisterenmiddag een tekort geconstateerd van f 1500. Onmiddellijk werd de assistent-resident gewaarschuwd, die met den controleur van politie en de schouten Scheere en van Ham het eerste onderzoek instelde. Tot zeven uur des avonds zijn genoemde heeren bezig geweest, doch verkegen geen voldoende opheldering van het gebeurde. Daar het evengoed de fout van één dag dan wel van meerdere dagen kan zijn, is de meest aannemelijke verklaring, dat bij het ontvangen of uitbetalen van gelden gisterenochtend een abuis is begaan.

Hoe het ook zij, de algemeene ontvanger is voor de gelden aansprakelijk en zal het bedrag terug moeten storten. Naar wij vernemen, is deze zaak vooral daarom voor hem onaangenaam, omdat er sprake van was, dat hij binnenkort met bevordering naar Batavia zou worden overgeplaatst. Het bovenvermelde kan daarop van nadeeligen invloed zijn. (S. Hbl.)

De *Java'sche Courant* behelst de statuten der te Batavia opgerichte naamloze vennootschap Assam-Thee-onderneming Pasir Salam, die zich ten doel stelt een zoodanige onderneming te exploiteeren op de koffie- en thee-onderneming Goenoeng Sari in het district Djampang Tengah der Preanger afdeling Soekaboemi. Deze wordt in de vennootschap gebracht door de firma Gumplich en Strauss. Het maatschappelijk kapitaal bedraagt f 100.000, in aandelen van f 500, waarvan er 40 als volgefournéerd aan de inbrengster worden uitgekeerd; de overige 160 zijn alle geplaatst tegen een voorloopige storting van 20 %.

Tot directrice is benoemd de firma John Peet & Co.; tot commissarissen de heeren G. P. M. van Weel en L. P. K. Straeter en tot superintendant de heer W. C. van der Moore.

Aan den heer E. A. von Winning, gepensionneerd kapitein der infanterie, is te kennen gegeven dat de regeering genegen is aan hem, of wel aan eene door hem te vormen naamloze vennootschap, geldelijke hulp te verlenen voor den bouw van een hotel, tevens commensalenhuis te Tjimahi, mits door hem of door eene door hem met dat doel opgerichte naamloze vennootschap binnen den tijd van drie maanden bij notariële akte een contract wordt gesloten, waartoe hij zich zal hebben te wenden tot den resident der Preanger Regentschappen.

Men schrijft ons uit Bandoeng aan de *Java-Bode*:

Alhier hebben zes jongelieden uit de Minahassa gedurende eene maand verblijf gehouden. Het zijn de zonen van inlandsche hoofden aldaar en gewezen leerlingen van de Hoofdenschool te Tondano; zij zijn door de regeering voor twee jaren naar Java, in 't bijzonder naar de Preanger regentschappen, gezonden, ten einde zich vertrouwd te maken met de rijstcultuur. Zij genieten behalve vrij reis- en

verblijfkosten, eene toelage van 25 gulden 's maands. Na het doorloopen van deze leerschool is hun de voorrang toegezegd bij de benoeming van een *hoekoem doewa* (districtshoofd) in hun geboorteland. Den 15en April zijn zij naar Tjandjoer vertrokken, om zich onder de leiding van den controleur voor de cultures, den heer de Bie, in de gewensche richting te bekwamen.

Ik heb met deze jongelieden kennis gemaakt en verheugde mij in deze kennismaking, want zij was leerzaam. Zij deed mij inzien dat de inlander vatbaar is voor het Europeesch onderwijs, dat dit onderwijs bij hen goede vruchten draagt en de kosten en de moeite, hieraan besteed, eene ruime vergoeding vinden in de resultaten. Nu is het aan te nemen dat deze jongelieden, wien zulk eene onderscheiding (en voorrecht) ten deel is gevallen, niet de minst ontwikkelde leerlingen der Hoofdenschool te Tondano zullen geweest zijn. Maar niettemin levert het zestel het bewijs van de deugdelijkheid van het inlandsch onderwijs. Want de jongelieden spreken zuiver Hollandsch, zij voelen o. a. de kracht van de tijden der werkwoorden; in 't kort: zij bezitten taalgevoel. Ik las een brief van een hunner aan een ingezetene van Bandoeng en hierop was geen enkele aanmerking te maken, noch over de taal, noch over den stijl. Toch vertegenwoordigen de zes jongelieden zes dialecten van de landstaal der Minahassa. De dialecten verschillen zelfs onderling zoo, dat de jongelieden, hun eigen dialect sprekende, elkaar niet verstaan. Alleen de Maleische taal, die op alle scholen in de Minahassa de voertaal is, zou het medium kunnen zijn bij hunne onderlinge gesprekken, zoo zij zich niet van de Nederlandsche bedienden. Het is daarom wenschelijk dat de ambtenaren van het binnenlandsch bestuur en alle Hollanders, die hen zullen ontmoeten, zich van de Nederlandsche taal bedienen. Dit is in 't algemeen wenschelijk ten opzichte van Nederlandsch sprekende inlanders, want de Nedelander houdt hierdoor tegenover hen zijn prestige hooger, dan hentoe te spreken in zijn koeterwaalsch Maleisch of Soendaesch.

Men schrijft uit Nederland aan de *Soer. Ct.*: Men beweert dat de *Java-bode* onderhandelings heeft aangeknoopt met de heer Mr. J. Stoop, commies aan het departement van Binnenlandsche Zaken te 's Gravenhage, voor het hoofdredacteurschap van dat blad. De heer Stoop is een Dordenaar, zeer na geparenteerd met de familie Stoop van Dordtsche petroleum Mij. en hij is een jong rechtsgeleerde van buitengewone bekwaamheden, zooals blijkt uit geschriften op juridisch gebied. Niet te verwarren met den heer Stoop van Strijen, den held van de malle Haagsche duelgeschiedenis.

Maar Mr. Stoop is een vreemdeling in de journalistiek. Daarom verbaast met zich over die onderhandelings. Ware hij een dominé, dan zou dat geen de minste verbazing wekken. De predikanten spelen een groote rol in de Nederlandsche pers en men oordeelt voor hen niet de minste voorbereiding noodig om hen de hoofdredactie van een belangrijk persorgaan te doen voeren. Kuyper en de Koo, journalisten *von Gottes Gnaden*, Ritter van het Nieuws, van Loenen Martinet van wijlen de Amsterdamer, ja ook Domela Nieuwenhuis van Recht voor Allen waren predikanten.

De ondervolgende statistiek ontleenen wij aan *Het Onderwijs*.

Voor het a. s. toelatingsexamen tot het Gymnasium Willem III, afdeling H. B. S. hebben zich aangemeld 138 kandidaten, waaronder 15 meisjes.

Over een vorig tienjarig tijdperk zijn de cijfers als volgt:

In 1888 waren er 54 kandidaten en 1 voor een hooger studiejaar.

In 1889 waren er 52 kandidaten en 8 voor hooger studiejaar.

In 1890 waren er 87 kandidaten en 2 voor hooger studiejaar.

In 1891 waren er 93 kandidaten en 5 voor hooger studiejaar.

In 1892 waren er 103 kandidaten (waaronder 5 meisjes) en 1 voor een hooger studiejaar.

In 1893 waren er 104 kandidaten en 4 voor hooger studiejaar.

In 1894 waren 116 kandidaten (waaronder 4 meisjes, en 1 Chinees) en 7 voor hooger studiejaar.

In 1895 waren er 99 kandidaten (waaronder 4 meisjes, 1 inlander en 2 Chin.) en 8 voor hooger studiejaar.

In 1896 waren er 109 candiedaten (waaronder 1 meisje, 3 inlanders en 1 Chinees) en 9 voor hooger studiejaar.

In 1897 waren er 117 kandidaten (waaronder 5 meisjes, 3 inlanders en 1 Chinees) en 1 voor een hooger studiejaar.

In 1898 waren er 138 kandidaten (waaronder 15 meisjes en 2 inlanders) en geen voor een hooger studiejaar.

De Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid maakt in de *Java'sche Courant* bekend, dat het eind-examen der hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus in Nederlandsch-Indië in 1898 zal worden afgenomen: het schriftelijk gedeelte op Maandag 2 Mei en volgende dagen in de lokalen van het

Gymnasium Willem III te Batavia en de hoogere burgerscholen te Semarang en Soerabaja; het mondeling gedeelte op Dinsdag 17 Mei en volgende dagen in de lokalen van voormeld Gymnasium.

In de op 16 April ontvangen nummers van de *Sumatra Courant* lezen wij dat de ontvluchte van der Heijde wel gevat maar niet gepakt is. De autoriteiten schijnen van meening dat hij zich in de rimboe op een der uitloopers van den Soebang schuil houdt, waar het hem aan voedsel zou ontbreken; zij verwachten dat hij, door honger gedwongen, in de vlakke zal afdalen en dan in handen moet vallen van de talrijke bevolkingspatrouilles, die de toegangen tot den pas bezet houden. De redactie van de *Sumatra-Courant* is evenwel overtuigd dat van der Heijde al lang ontkomen is naar Korintji of naar het onafhankelijk gebied der V Kotas. (Java-bode.)

Op het verzoek van het bestuur der vereeniging Soerja Soemirat om afstand in bruikleen, voorloopig voor den tijd van tien jaren, voor de oprichting van een sanatorium, van een stuk grond, groot ongeveer 1 bouw en gelegen in de desa Lembang, afdeling Bandoeng, is door de regeering te kennen gegeven dat het bedoeld stuk grond reeds eene andere bestemming verkregen heeft.

Door een zich net voordoend indo-europeesch jongmensch is gisteren (15 dezer) een allertreurigst feit gepleegd. Tusschen 12 en 4 uur in den namiddag vervoegde hij zich ten huize van den heer B. in gang Czecha, die op zijn bureau was, en vroeg naar mevrouw. Van de bedienden vernemende dat die dame bij familie te Meester Cornelis was, gaf hij aan de baboe een dubbeltje om mevrouw daar dadelijk per tram te gaan verwittigen dat haar broer zoo juist van boven was gekomen; daarop vroeg de bezoeker den huisjongen of er ook was te eten was en zond hij dezen op diens ontkenkend antwoord met een kwartje naar den passaar om wat rijst met toespijken te gaan inkoop. Thans alleen in de verlaten woning zijnde, maakte de indringer zich meester van een naaimachine, twee zilveren haarspelden, twee zilveren ringen en drie zilveren kabaja-spelden. Daarmede spoedde hij zich naar Pasar Baroe, waar hij de naaimachine door een koelie liet verpanden voor f 15.— Inmiddels was mevrouw B. thuis gekomen, die aldra bemerkte dat zij bestolen was; toevallig was de koelie, die de machine in het pandhuis had gebracht, in de nabijheid en deze bracht de dame naar den pasar om den dief optesporen; hij werd daar op aanwijzing van den koelie achter een wachthuis verscholen aangetroffen en onder groote gejoel door het kampongvolk gevat en naar den schout gebracht. Deze vond het pandbriefje, het op de naaimachine ontvangen geld en de ontvreemde juweelen bij visitatie aan den lijve nog in het bezit van den gearresteerde, die opgaf Willem Frederik Wiltens te heeten. (Java-bode.)

Aangevraagde vendutiën.

- 19 April 1898 vendutie te Boeah Batoe, van handelsgoederen, door H. M. C. Gerspach.
- 20 > > op de Gouvernements houtstapelplaats door S. P. Ham, houtvester, van Rasamalahout.
- 21 > > vendutie ten huize van de inl. vrouw Nji hadji Djoegrah, van vaste en roerende goederen door den fungr. deurwaarder Nata Atmadja in dessa Babakan Tjiparij.
- 23 > > vendutie ten huize van den heer Smit te Tjimahi, door de heeren J. R. de Vries & Co. roerend goed.
- 25 > > vendutie ten huize van hadji Jacob, door hadji Moehamad Affandi, van meubilair.

Vervaldagen der vendutiën.

- 15 April 1898 vendutie ten huize van Mevr. de weduwe van Mindo.
- 17 > > vendutie ten huize van den heer Fischer, Tjimahi.
- 18 > > vendutie ten huize van den heer Klaassens.
- 21 > > vendutie van Rasamalahout.
- 24 > > vendutie ten huize van den heer Lazare.

Inhoud Indische Landbouw-Courant No. 17:

dd. 12 April 1898.

Brieven over tropischen landbouw: 17e brief. Kort verslag van het Suikercongres te Jogjakarta. (Vervolg).—De Koffiekultuur in de Preanger.—Mijne ervaring in zake aloë-vezelbereiding.—Kinaplanters, past op uw tellen en laat U niet in slaap sussen.—Een juiste opmerking.—Handels-overzicht.—Advertenties.

Inhoud Indische Landbouw-Courant No. 18:

dd. 15 April 1898.

Brieven over tropischen landbouw.—Mijne ervaring in zake aloë-vezelbereiding, slot, door F. A. E. Klaring.—Belanghebbenden bij de koffiekultuur, door X.—Het gebruik van ananas-vezel.—Iets voor kinaplanters.—Aanteekeningen over Agave.—Advertenties.

Advertentiën.

Bevallen van eene dochter Mevrouw C. H. M. HALEWIJN, op DE LAEY.
LANGENSARI-BANDOENG, 13 April. 833

P. J. VAN DER HAM

p. p. c.

door overhaast vertrek verhinderd afscheidsbezoeken af te leggen. 836

Bekendmaking.

De Resident der *Preanger Regentschappen* maakt bekend dat op **Zaterdag den 23 April 1898** des voormiddags ten 10 ure op het Residentie kantoor te Bandoeng eene Openbare inschrijving zal worden gehouden voor de levering van zeep ten dienste der gevangenen te *Bandoeng, Tjitjalengka Tjandjoer, Soekaboemi, Soemedang, Garoet, Tasikmalaja, Manondjaja* en *Mangoenredja* gedurende het jaar 1898.

De voorwaarden liggen dagelijks, zon- en feestdagen uitgezonderd ter inzage van gegadigden op het Residentie kantoor voornoemd, alwaar tevens verdere inlichtingen te bekomen zijn.

BANDOENG, April 1898.

De Resident voornoemd,
C. W. KIST.

TANDARTS

Dr. L. GORODISKI

is van en met

Dinsdag 13 April tot en met Zaterdag

23 April te Bandoeng,

Hôtel THIEM

te consulteren. 834

Societeit Concordia.

Morgen na-avond DINSDAG 19 APRIL 1898,

Rolschaatsen-rijden in Braga.

838 HET BESTUUR.

Verkrijgbaar:

Gebroken mais voor paardenvoer

ad f 2.75 de 10 gantangs.

K. BLETTERMAN,

837 Atelier.

Te koop

EEN RIJPAARD

Batakker

C^a 4' groot, oud 6½ jaar, prijs f 150.—

Reflectanten gelieve hunne brieven te adresseeren motto RIJPAARD, bureau *Preanger-Bode*. 835

Vendutie te Tjimahi

WEGENS VERTREK

ZATERDAG den 23 APRIL 1898,

ten huize van den WelEdG. Heer

M. SCHMITT

van ZEG. geheele KOFFIEHUIS.

Bestaande uit:

- 1 WOONHUIS.
1 CARAMBOLE BILLARD met toebehooren.
1 Nieuwe MUZIEKDOOS.
1 DEELEMAN met PAARD en TUIG.
Divers MEUBILAIR.
Restant DRANKEN.

De Venduhouders,

839 J. R. DE VRIES & Co.

LELANG SITA

pada hari Kamis tanggal 21 April 1898

di dessa **Tjedok**, Ketjamatan **Andir**, deket paal ka 5.

Dari

KERBO, PADIE dan LOEMBOENG.

Dan lagi:

SAWAH, pekarangan dan Siteo, di dessa **Tjedok**, **Tjiborerang** dan **Babakan Tjiparaj**.

Peroendjoekan jang lebih njata dari satoe-satoenja, meliat soerat jang di siar-siarken.

Ini lelang sita boeat mendjalanken vonnis Landraad Bandoeng tanggal 22 Januari 1898, mendjadi **kaberaatan AMBOE ARSIE** alias **NJAI HADJI DJOEGRAH**, boeat kahasilan Saïd, NOORMAWIE, MADHAPIE, SAMRAN dan **NJAI RANTIAM**.

Deurwaarder Landraad Bandoeng,

831 RADEN NATA ADMADJA.

HORLOGERIE.

Wie een onregelmatig loopend, dan wel defect uurwerk bezit, wordt beleefd verzocht, hetzelfde door ondergeteekende in orde te laten brengen.

Elk horloge, of ander uurwerk, hoe beschadigd ook, wordt door mij soliede hersteld en weder zoo goed als nieuw afgeleverd.

GARANTIE.

Mocht een door mij gerepareerd horloge niet aan alle eischen van een accuraat loopend uurwerk voldoen, dan worden de betaalde reparatiekosten door mij vergoed.

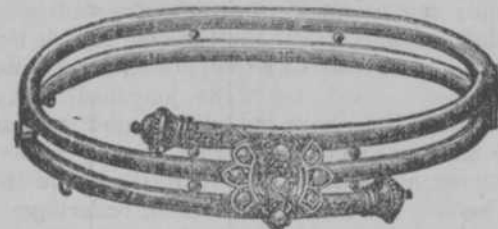
Geëxamineerd en gediplomeerd Élève van de horlogemakerschool te Biel (Zwitserland).

BYOUTERIE.

In mijn goudsmids-atelier worden alle BYOUTERIËN, zoowel goud als zilverwerken naar de nieuwste modellen aangemaakt.

Ook wordt alles, op dit gebied voorkomende, degelijk, goedkoop en netjes gerepareerd.

Beleefd aanbevolen,
F. J. RAUCH,

613

De Wijnen van
SCHALBURG & Co.
BORDEAUX.
zijn de Beste.

Verkrijgbaar:
HOTEL HOMANN — Bandoeng.
KHOE HONG TAIJ — Bandoeng.
HOTEL PLOEM — Soekaboemi.
TJO BENG YANG — Soekaboemi.
CORDESIUS — Soemedang.
MELJER — Garoet.
HOTEL HELANT — Tassikmalaja.
HOTEL — MAOS.

566

VAN BEST SIGAREN

alom verkrijgbaar.

206

Maatschappij „DE INDUSTRIE”,

Batavia achter het paleis van Justitie.

TELEFOON No. 34.

Stoom-houtzagerij en Machinale Hout-bewerking.

Bouwt en Repareert huizen, nemen alle mogelijke bouwwerken aan.

MACHINALE CEMENT TEGELFABRIEK, leveren TEGELSEN LEGT VLOEREN, leveren DJATTIHOUTEN GEBOUWEN voor alle Ondernemingen (waar ook), reeds vele geleverd op Celebes (Ned. Mijnbouw-Maatschappij) Duitsch Nieuw-Guinea en op Java.

De Maatschappij staat in voor goed en deugdelijk werk, LEVERANCIERS v/h. GOUVERNEMENT (Staats-Spoorwegen), GENIE, enz. 682

TOKO KETJIL.

Steeds voorhanden BYOUTERIËN, zuiver loopende REGULATEURS en HORLOGES.

Doordat ondergeteekende alle mogelijke fourituren en instrumenten heeft ontvangen is hij in staat de fijnste werken te repareren, zoo wel aan BYOUTERIËN als aan HORLOGES en UURWERKEN.

Aanmaken van de fijnste broches, ringen etc. geschiedt keurig en billijk.

Steeds prachtige PEKALONGAN-KAINS, TAFELLOOPERS en STOELKLEEDJES voorhanden.

Beleefd aanbevelend.

Achtend,
A. J. NEFKENS.

517

MAINTZ & Co.

Eenige Importeurs van

VICTORIA-WATER.

TAFELDRANK

van H. M. de Koningin Regentes,

ATTEST.

Op verzoek van het bestuur der „VICTORIA BRON” te Oberlahnstein en na de bezichtiging der Mineraalbron, zoowel als van alle inrichtingen aan het etablissement dezer vennootschap, verklaart de ondergeteekende, Burgemeester der stad Oberlahnstein, in zijne kwaliteit als voorschreven, dat dit Mineraalwater zonder eenige bijvoeging van zout noch afscheiding van ijzer, direct uit de bron, onder bijpersing van koolzuur dat uit den bronbodem opstijgt, gevuld wordt.

OBERLAHNSTEIN, 6 Mei 1880.

(L. S.)

De Burgemeester,
REUSCH.

H.H. afnemers worden beleefd verzocht steeds op den naam „VICTORIA-BRUNNEN” te willen letten, aangezien er ook een kunstmatig gefabriceerd spuitwater onder een eenigszins gewijzigd vlaggenmerk in den handel wordt gebracht.

741

Snelpersdruk DE VRIES & FABRICIUS, Bandoeng.

De Koffie-cultuur in de Preanger-regentschappen.

(Ontleend aan het Jaarverslag der Soekaboe-mische Landbouw-vereeniging.)

Ten opzichte der Liberiakoffiecultuur zal Uw Bestuur maar direkt aanvragen met de bespreking van het meest essentiële, en wel de hoogst aanzienlijke prijsdaling van het produkt die in de tweede helft van het verslagjaar aanving en op het einde van 1897 tot op het cijfer van 30 cents per half kilo voor fraai bereide koffie daalde.

Al is deze prijsdaling ook hoogst ernstig en zijn de gevolgen daarvan voor het jaar 1898 nog niet te overzien, indien deze teruggaande beweging zich nog voortzet, zoo is er toch nog geen reden om aan de kultuur te wanhopen.

De last die aan enkele koffiëondernemingen is gegeven door hunne direktieën, om de plantsoenen zoo goed als niet meer te onderhouden, achten wij in gemoede een maatregel die den ondergang dier ondernemingen tengevolge zou kunnen hebben; zulks is een overijde stap die in zijne gevolgen nog veel verderfelijker zou zijn dan de thans bestaande lage prijsnotering van het produkt.

Want men zie ten dezen de lichtzijden niet over het hoofd.

Al moge door reusachtige aanvoeren van Zuid-Amerikaansche koffie de markt overvoerd zijn en de prijzen daardoor gedrukt worden, zoo spreekt de consumptie van het artikel toch ook nog een woord mede.

Wij herinneren hier aan de kolossale prijsdaling van het najaar van 1884, toen eerste kwaliteit Java-koffie van ruim f 60.— gedaald was tot op f 28.— per pikol; velen sloeg ook toen de schrik om het hart, maar nog geen zes maanden daarna had de koffie zich in Juli 1885 wederom hersteld tot f 64.— per pikol.

En ten anderen hebben wij ten opzichte onzer liberiakoffie toch alles behalve te doen met een inferieur soort, want de liberia verkrijgt hoe langer hoe meer een vaste markt, waar het produkt zeer gewild is en gereede afname vindt.

Voor een zeer groot deel is dit het gevolg van de groote zorgen, die de planters op Java wijden aan een uitnemende bereiding van het produkt.

Weliswaar is daarin nog lang niet het laatste woord gesproken, maar wij kunnen er toch met voldoening op wijzen, hoe door samenwerking met andere landbouwvereenigingen reeds veel in deze richting is verkregen.

In het jaar 1897 toch werd door de daartoe benoemde Jury uitspraak gedaan inzake de uitgeschreven prijsvraag voor een liberiakoffiepulper, die aan een aantal voorgeschreven hoedanigheden moest beantwoorden.

En het is U bekend, dat de prijs door die Jury werd toegekend aan den pulper, uitgevonden door den heer Butin Schaap, aan wien Uwe Vereeniging even als onze zustervereeniging de Bataviasche Landbouw vereeniging uit erkenning voor hetgeen hij gedaan had om de bereiding van liberiakoffie aanzienlijk te verbeteren, het eereelidmaatschap harer Vereeniging aanbod.

Reeds in den loop van 1897 kwamen tientallen van dien prijsbekroonden liberiapulper op tal van ondernemingen met succes in werking en is het te verwachten, dat in den loop van 1898 deze pulper op nagenoeg alle ondernemingen op Java zal werken.

Daardoor komt men het doel nader eener uniforme bereiding van liberiakoffie, waardoor de marktwaarde der koffie in geene geringe mate stabiel zal worden gemaakt.

Tot datzelfde doel werd in het najaar van 1897 te Batavia eene vergadering gehouden van belanghebbenden bij de liberiakoffiecultuur, uitgaande van de Bataviasche en Soekaboemische Landbouw-Vereenigingen, waarbij juist met het oog op de ingetreden aanzienlijke prijsdaling van het produkt, er uitdrukkelijk op gewezen werd, om de minder gewilde kwaliteiten van liberiakoffie van de Europeesche markt terug te houden en deze zooveel mogelijk plaatselijk te verkoopen hoewel vele belanghebbenden het nut van dien maatregel betwijfeld, daar zij van meening zijn dat de hoeveelheid daarvan zóó gering is, dat deze nimmer invloed zal kunnen hebben op de prijzen door prima-liberiakoffie te behalen.

Daarnevens werd het denkbeeld in overweging genomen om evenals voor thee, ook voor de liberiakoffie nieuwe markten te openen en ons produkt daar bekend te maken.

Eene staande die vergadering daartoe benoemde commissie is in den geest werkzaam, tevens om zich zooveel mogelijk juiste inlichtingen te verschaffen omtrent den stand en de vooruitzichten der koffiëcultuur in Zuid-Amerika, en in hoeverre de door haar aan te

bevelen maatregelen doel zullen treffen, zal de tijd moeten leeren.

Maar intusschen heeft de prijsdaling in Europa reeds dit onmiddellijk gevolg gehad, dat verscheidene ondernemingen hun produkt direkt naar Noord-Amerika verscheepten, zoodat de markt aldaar niet onaanzienlijk staat versterkt te worden door direkten aanvoer van hier.

Maar hoe de prijzen van liberiakoffie zich ook bewegen, dat is nog geene reden om aan de kultuur te wanhopen.

Daarvoor is zij op Java op te hechten grondslag gevestigd en bezit men gelukkig nagenoeg allerwegen de overtuiging dat goed en oordeelkundig onderhouden plantsoenen nevens flinke bemesting van grooten invloed zijn op het te verkrijgen produkt.

Ook ten dezen opzichte staat 's Lands Plantentuin te Buitenzorg weldra gereed, om ons met zijne onschatbare voorlichting van dienst te zijn, daar langzamerhand de resultaten van het aldaar gevestigde proefstation voor koffie, publiek domein zullen worden. (I. L. C.)

Het Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage schrijft de ondervolgende recensie van »Onze Oost», door een Oudgast.

»Een oudgast» die reeds langer dan een kwart eeuw in Indië woont, gedurende welken tijd de Oost hem lief werd, heeft onlangs bij den uitgever J. A. Sleeswijk, te Amsterdam, een beschrijving van Indië, zooals het zich in samenleving en natuur aan den bezoeker voordoet, het licht doen zien. »Velen in Nederland toch», beweert de schrijver in de voorrede tot zijn geschrift, »weten van onze Oost niet veel meer dan dat daar de koffie groeit en de peper, en van daar de rijst komt met de suiker en er »zwarte» menschen wonen.»

Die weinige bekendheid en onkunde wil hij trachten aan te vullen en weg te nemen. Wij zullen de laatste zijn om te verheven, dat schrijver ons een zeer zaakrijke, levendige en leerzame schets heeft geschonken van land en volk in onze Oost, ons menigen diepen blik in de natuur en het volksleven op Java gunt, een reeks feiten en beschouwingen, ook op sociaal en economisch gebied, levert, welke van groote kennis, helder inzicht en rijke ervaring van onze Indische bezittingen blijk geven. Aan zijn langdurig verblijf in de tropen danken wij een rijpere behandeling der locale kleuren en een volledigheid in de bijzonderheden, slechts bepaald door de beknoptheid, welke de schrijver zich ten doel stelt voor deze eenvoudige beschrijving, of, zooals hij 't noemt, dit »kijkje nemen.» Alleen kunnen wij bezwaarlijk onderschrijven, dat dit op zich zelve nuttig en boeiend werkje gemotiveerd wordt door de onkunde, welke schrijver hier te lande omtrent »onze Oost» veronderstelt. Eerder doet de schrijver ons denken, dat zijn veeljarig verblijf in Indië hem vervreemd heeft van Nederlandsche toestanden.

Anders kon hij weten, dat een rijke literatuur reeds lang zijn bewering, dat we van onze Oost niet veel meer weten dan dat daar de koffie groeit enz. en er zwarte menschen wonen, naar het rijk der sprookjes heeft verwezen.

Wij mogen hier o. a. herinneren aan de wijze waarop het Koloniaal Museum te Haarlem aan het verspreiden van kennis van en liefde voor ons Indië krachtig heeft meegewerkt.

Heeft de »oudgast» dus de behoefte aan licht wel eenigermate overschat, 't mag niettemin gezegd worden, dat hij er in geslaagd is zijn denkbeelden in een frisch en oorspronkelijk kleed te hullen en den stempel der actualiteit er op te drukken. Ook is hij in sommige gedeelten niet spaarzaam met kritiek, o. a. in de hoofdstukken: de maatschappelijke positie der Europeanen; ambtenaren en particulieren; de onderlinge omgang der Europeanen; hoe de Europeanen zich amuseeren en waarmede zij zich bezighouden; het concubinaat, enz.

Van dezen man van ervaring komt ons indelk de volgende korte en bondige uitspraak in zijn inleiding hoogst belangrijk voor: »Er zijn er, die zelfregeering in Indië wenschelijk achten; doch ik geloof, dat autonomie in autocratie zou ontaarden!»

Dit werk is bij de Uitgevers der Preangerbode verkrijgbaar gesteld.

De Indische Dame.

(Eene schets uit »Onze Oost».)

Dit is de naam, waaronder de gehuwde Indische vrouw voor velen in 't vaderland geene onbekende is. Men kent haar als de echtgenoot van zoon of broeder. De Hagenaars maakten reeds lang kennis met Indische dames, die hare echtgenooten, uit Indië met verlof gekomen en aldaar wonende, vergezellen. De Indische dame is in de winkelstraten van Den Haag licht te onderkennen van de Haagsche, niet enkel door hare donkerder tint, maar ook in haren gang, die ietwat schokkend en wiegend is. De Indischen zijn in tweeërlei gestalten te onderscheiden: slanke en kortdikkige figuren. Beiden hebben in Den Haag één trek gemeen en wel in de gelaatstreken, die gewoonlijk ernstig, zoo niet somber zijn. Op het wandeluur eene Indische dame te ontmoeten met een opgeruimd, vrolijk gelaat,

waarop de lach zich niet terugtrekt voor het fatsoen, is een *rara avis*. Of zij 't daar niet naar den zin hebben? Of 't haar in de bakermat haars echtgenoots niet bevalt? — Dit is zeker, velen, zoo niet de meesten, verlangen reeds na de eerste kennismaking met land en volk, met klimaat en dienstboden naar haar palmenland.

Men moet evenwel de Indische dames niet naar haar doen en laten in Nederland beoordeelen. Daar leert men haar niet kennen en waardeeren, daar zijn zij vreemdelingen, die zich schijken, tegen wil en dank, naar een levenswijze, die niet de hare is. Daar houden zij zich in en toonen niet haar waar karakter.

Ik noodig daarom den lezer uit, kennis te maken met de Indische dame in haar geboorteland, waar wij haar in haar element aantreffen. De kennismaking valt zeker mede, want de ontvangst harerzijds is vriendelijk en hartelijk. Het gesprek en de Nederlandsche taal, die de gast te hooren krijgt, vallen hem evenwel tegen; doch de geringe stof tot discours in aanmerking nemende, valt het hem op, dat de beschaafde gastvrouw hiervan zoo veel mogelijk partij weet te trekken en eene goede *causeuse* toont te zijn.

De Indische dame is in hooge mate uiterlijk beschaafd. Hadden hare opvoeding en omgeving het er toe geleid, dan ware de innerlijke beschaving voorzeker eveneens haar deel geworden. Dat deze haar slechts in geringe mate is toebedeeld, blijkt uit hare prikkelbaarheid en lichtgeraaktheid, die zij toont door een boos humeur, als zij zich miskend acht of beleedigd, waar soms eene onjuiste opvatting of een verkeerd *à propos* in 't spel is. Zij is even licht geneigd tot kwalijknemendheid als tot deelnemendheid. Deze twee uiteenlopende eigenschappen nu doen allicht aan karakterloosheid denken; doch ik geloof, dat zij meer het temperament dan het karakter raken.

Hare karakteristieke hulpvaardigheid en mededeelzaamheid verhoogden de waarde van hare vriendschap. Hierbij komt nog hare onbekrompenheid in stoffelijken zin, zoodat zij voor hare kennissen het beste niet te goed acht.

De Indische dame is zeer gastvrij. De gast, aan haren disch genoodigd, wordt overladen met culinaire gaven, met de beste zorg onder gastvrouws toezicht en met hare medewerking bereid. Is de gast tevens haar logee, dan strekt zich hare zorg tot de kleinste zaken uit, om hem 't verblijf zoo aangenaam en ongedwongen mogelijk te maken. Door hare »kleine attenties» betoont zij zich de hartelijke gastvrouw.

Zij is hartstochtelijk, als haar lust wordt geprikkeld of hare belangstelling gewekt. Doch hetzelfde hartstochtelijke wezen legt eene onverstoerbare kalmte, eene ergerende onverschilligheid aan den dag, als zij door weerzin wordt bevangen. Zij kan dus van 't eene uiterste in 't andere vallen, en bezit vele sympathieën en antipathieën. Zij koestert uit liefde, zij martelt uit wreak. Zonnenschijn en storm kan zij veroorzaken, al naar den stand van den barometer van haar gemoed. Dit laatste gemoedsverschijnsel vertoont zich voornamelijk, als hare jaloeerschheid is opgewekt in echtelijken zin, indien namelijk haar echtgenoot meer *égards* heeft voor eene andere vrouw dan voor haar, of aan eene andere Eva's dochter de hulde bewijst, die haar toekomt.

Behalve de jaloezie, is de nieuwsgierigheid haar gebrek. Zij weet deze uit te spinnen tot een spelletje, dat haar aangenaam bezighoudt in hare ledige uren. Daarbij maakt zij hare nieuwsgierigheid dienstbaar aan hare babbelzucht en fantazeert dan naar hartelust. Zoo ontstaat weleens een pikant romannetje, dat de ronde doet onder de kennissen, en den besprokene soms morele schade berokkent.

Haar hartstochtelijke aard openbaart zich mede in het spel, waarvan velen groote liefhebsters zijn en daardoor hare huishouding verwaarloozden. Het kaartspel heeft reeds menige huishouding geruïneerd, zoowel in stoffelijken als zedelijken zin.

Hare donkere, glanzende oogen zijn niet te peilen en zijn haar niet de spiegel der ziel. De kunst met de oogen te »spelen» verstaat de Indische dame meesterlijk. Zij weet hare schoone oogen te dwingen, hare lusten en onlusten te verzwijgen. Doch acht zij het noodig of 't geschikte oogenblik gekomen, deze te openbaren, dan werpen diezelfde nietszeggende oogen welsprekende blikken uit, die wreak of woede, liefde of haat verraden.

Zij bezit eene groote vaardigheid in de mimiek en heeft hare gelaatstreken zoodanig in hare macht, dat zij ze in een ommezien, als ware 't een spelletje, de sterkste contrasten kan doen uitdrukken. Dit spelletje speelt zij weleens achter haren waaijer, als zij in gezelschap een der aanwezigen bespreekt met eene intieme kennis, naast haar gezeten.

Vele Europeanen zijn gehuwd met Indische dames en zij deden er wel aan. In het vreemde land konden zij zich geene betere gids door het leven kiezen. Menig Europeaan heeft aan zijne Indische echtgenootte zijn zedelijken en fysieken welstand en zijne materiële welvaart te danken. De huwelijken van Indo's en Europeesche vrouwen zijn zeldzamer in verhouding van die van Europeanen en Indische vrouwen.

De Indische dame is eene uitmuntende

huishoudster. Zij vereenigt in zich de goede hoedanigheden der huisvrouw en der huismoeder. Zorgzaam en mededeelzaam in den ruimsten zin van het woord, is zij de hartelijkste echtgenootte en moeder, die men zich denken kan. Zelfs als hare dochters of zonen haar door een huwelijk hebben verlaten, en zij eenzaam en werkeloos achterblijft, strekken hare zorgen zich nog tot hen uit, hoe ver verwijderd zij ook van hare kinderen leeft.

Als de bedrijvige, door de woning trippelende huisvrouw, die over alles haar blik laat gaan, naar alles de rappe hand uitsteekt, is de Indische dame voor haren Europeeschen echtgenoot een onwaardeerbare schat te noemen.

De lezer bedenke, dat eene Indische huishouding veel omslachtiger is en lastiger is waar te nemen dan eene Hollandsche. Bij den stoet van bedienden meent hij allicht, dat deze de huisvrouw veel werk uit de hand nemen, en stelt hij zich de Indische dame voor als eene Oostersche vorstin, omringd door hare slaven en slavinnen. Het tegendeel is echter waar: de meesteres heeft meer bezigheden te verrichten dan hare bedienden, die steeds een scherp toezicht op den arbeid behoeven.

Is het in 't algemeen eene moeilijke taak een karaktertype te ontwerpen, dewijl hiertoe eene diepgaande kennis van het ras wordt vereischt, zulks geldt in 't bijzonder het tekenen van het Indische individu, zoo man als vrouw. Want verschillende omstandigheden, als omgeving, opvoeding en omgang wijzen het algemeene karakter van deze klasse der Indische maatschappij.

Men kan namelijk de Indo's volstrekt niet allen »over één kam scheren». Ook ware 't eene ongerijmdheid, in het algemeen over het karakter van den mensch te spreken, waar alleen spreke kan zijn van karaktertrekken, die bij menschen kunnen voorkomen. Ik bepaalde mij derhalve slechts tot eene algemeene beschouwing.

In deze schets van de Indische dame beschreef ik haar als het algemeene type, waarvan enkele individuen zich in hare eigenaardige persoonlijkheid onderscheiden. Zoo is eene Solosche dame te onderskennen van eene Padangsche en deze weder van eene Ambonsche of Makassersche. Eene Bataviasche »dame van het land» — zooals men de Indische vrouw veelal noemt — is weder eene gansch andere persoonlijkheid dan eene Semarangsche of Soerabajasche.

De vrijzinnige sociale geest schafte de titulaire onderscheiding der schoone sekse in juffrouw en mevrouw af. De ambtenaar van den burgerlijken stand promoveert eene juffrouw (*nonna*) tot mevrouw (*njonja*), m. a. w. alle gehuwde vrouwen heeten Mevrouw, de ongehuwde Juffrouw »*tout comme chez nous*», zegt de Franschman. De inlander noemt de juffrouw van professie, oftewel de *bonne* en de *gouvernante*, eigenaardig pleonastisch *nona djipro* (de Juf). En al wat onder de mannen geen hoofd-doeck draagt, mitsgaders de tulbanddragers, heet bij hem *toewan* of heer.

Advertentiën.

Houtvendutie te Bandoeng

op ZATERDAG 7 MEI 1898,

van plm. 20 Kubieke meter gezaagde PASSANG-BALKEN.

554 J. R. DE VRIES & Co.

Eene dame met kennis EERSTE BEGINSELEN L. O. en MUZIEK (piano) zoekt plaatsing.

Brieven onder No. 820 Bureau d'ezep.

KUIJL & VERSTEEG, Koks & Banketbakkers, Bandoeng.

Dagelijksch VERSCH verkrijgbaar:

De nieuwste soorten TAARTJES, KATTENTONGEN, BITTERKOEKJES, ALLERHANDEN, JANHAGEL, VANILLE KRANSJES, KLETSKOPJES, PALEIS- THEE en HEERENBANKET, TURONS, MACARONS, BRUSSELSCHBANKET enz., enz.

Bevelen aan WILHELMINAART, ALBUM- SURPRISE- MARSCHALK- POMPADOUR- PRALINE- BRUIDSTAART enz.

Vraag opgave s. v. p.

Verder: SUCADE- en ONTBLIJTKOEK, Z. M. en L. KAAS, prachtige HARING, ook GEMARINEERD.

Leveren abonnementen op middag en avond-tafel ter afhaling a f 60.— 's maands. Zuivere GEMALEN PREANGERKOFFIE per blik à 1 pond f 1.—

795 Beleeft aanbevelen.

Venster- Spiegel- & Marmer-GLAS.

Marmerglazen Naam- & Grafplaten fraai & goedkoop.

ADMIRAAL & LE COMTE, 602 BATAVIA.

Attentie s. v. p.

Aan het geachte publiek de beleide mededeeling, dat de Heer C. W. Th. DIECKHAUS als GEMACHTIGDE van mijn JUWELIERSZAAK te BANDOENG is opgetreden en ZED. GENERALE PROCURATIE is verleend bij acte van den Notaris VELLEMA dd. 29 Maart 1898 no. 20.

824

F. J. RAUCH.

J. R. DE VRIES & Co., BANDOENG.

Ontvingen per laatste Stoomers:

Portretten van H. M. Koningin WILHELMINA op MELKGLAS met STANDAARD, CABINET, VISITE à 50 ct. per stuk.

LUXE POST met PORTRET van H. M. à 50 ct. per doos.

Verwachten spoedig BUSTES in IVORGIETSTOF van H. M. hoogte 75 & 30 centimeter — naar het leven geboetseerd door CHARLES VAN WIJK.

Vlaggen, Cocardes en strikken voor de a.s. KRONINGSFEESTEN.

Een factuur TOUW voor KINAZAKKEN in pakken van 1 en 2 kilo.

DEBITEUREN- KAS- en DAGBOEKEN, fijn ZEGELLAK.

Een groot factuur ENGELSCH ZADELWERK als:

ZADELS Compleet 1e qualiteit.

RIJZWEEPEN, STIJGBEUGELRIEMEN.

STAARTRIEMEN, STALHOLSTERS.

HOOFDSTELLEN in soorten.

SPRINGTENGELS, CHABRAKKEN, ROSKAMMEN, ROSBORSTELS, SPOREN, STANGEN, TRENSSEN, KINKETTINGS, HAKEN voor KINKETTING, PAARDEN-BESCHERMERS.

Een factuur prachtige HORLOGES (posthorloges) in NICKEL, ZILVER en ABISINICAGOUT in prijzen van f 7.50, f 11.—, f 12.— en f 12.50 gegarandeerd.

Een factuur TABAK van DRAIJER, BLANKE T en Shagg.

Een factuur TABAK van OLDENKOTT „BIRDS-ELJE”. In ieder pak het portret van het VORSTENHUIS à 40 ct. per pak.

Soekaboemi.

Privatlessen in de vakken van LAGER ONDERWIJS, FRANSCH en ENGELSCH.

Gelegenheid tot huisvesting van een zestal JONGETJES en MEISJES, die geen kost- of dagschool mogen bezoeken te Weltevreden, Semarang, Djokjakarta of Klaten.

W. VAN WICHEREN Pzn.

827 tegenover het HOTEL PLOEM.

Vient de paraître:

Paris

PAR

ÉMILE ZOLA

franco f 2.75.

H. M. VAN DORP & Co., Batavia.

Oost-Indische

Planten en Cultuurgewassen.

Afbeeldingen betreffende

Koloniale Voortbrengselen.

3 afleveringen, prijs per aflevering franco f 3.50.

805 H. M. VAN DORP & Co., Batavia.

C. A. HELLERMANN,

WAPENS EN AMMUNITIE

RIJWIELEN EN BENODIGDHEDEN.

Nog voorhanden:

TANDEM f 300.—

DAMESRIJWIEL » 200.—

JONGENSRIJWIEL » 125.—

HEERENRIJWIEL f 175.— » 185.—

Voorts:

CONTINENTAL en DUNLOP BUITEN en BINNENBANDEN.

DAMES- en HEERENZADELS, LAN-

TAARNS, SCHROEFSLEUTELS, REPA-

RATIE-DOOSJES, VENTILSLANGETJES,

LAK, OLIEKANNETJES, enz., enz.

410 Beleefd aanbevolen.

J. R. DE VRIES & Co.

BANDOENG.

Ontvingen per laatste Stoomers de gunstig bekende

Wijsman Boter

in vat, in blik van 1, 2 en 3 1/2 pd.

FRANSCH SARDINES in 1/1 en 1/2 blikken

van ter Marsch & Co.

GESTOOMDE HAM in blik.

ROOKSPEK in 1/1 en 1/2 flesschen.

ROOKWORST » 1/1 » 1/2 »

hun bekende lekkere HAM in zak.

» » OUDE JENEVER NIGHT CAP.

» » COGNAC FAVORI.

» » Fine CHAMPAGNE **

» » TAFELWIJN CHATEAU DES

MOULINS.

» » heerlijke SHERRIJ.

Fijne BODEGA PORTWIJN, echte SPAAN-

SCHE alles gegarandeerd.

ZINKWIT S. & B.

ADMIRAAL & LE COMTE,

603

BATAVIA.

Hôtel des Indes

MOLENVLIET. Telefoon No. 482. BATAVIA.

Dit eerste rang Hôtel munt uit door zijne luchtige kamers, uitmuntende tafel en vlugge bediening.

Billijke prijzen.

Met Familiën worden bijzondere arrangementen getroffen.

248

OGER FRERES.

Souliers Napolitains.

GLANSVERF

voor huishoudelijk gebruik,

geheel daarvoor gereed.

ADMIRAAL & LE COMTE,

607

BATAVIA.

Huis- en Décoratieschilder

L. DELHAISE

Uithangborden.

165

BANDOENG, KEDJAKSAN.

LIJNOLIE.

ADMIRAAL & LE COMTE,

605

BATAVIA.

MUZIEKHANDEL

Mevr. M. C. Peeters,

Noordwijk — Weltevreden.

Steeds voorzien van de nieuwste muziek-werken tegen europeeschen prijs. Ruime collectie viool-, gitaar- en cello-snaren; iedere maand nieuwe aanvoer.

549

MIDDAGLESSEN.

Voorbereiding H.B.S., Kl. ambt. ex.

3 maal 2 uur per week.

f 12.50 per maand.

743

P. PRINS,

Hoofdonderwijzer.

Wagenverhuurderij

DRIESPRONG ZOUTPAKHUIS

KEDJAKSAN-GIRANG.

EERSTE RIJ of uur één gulden.

Volgend „ de helft.

Bij festiviteiten heen- en terugrit twee gulden.

» vooravond-visites of recepties één „

Naar buiten één kwartje per paal.

Beleefd aanbevolen

237

VAN SPREW.

De ondergeteekende, aangesteld zijnde tot Agent te TJIMAH der

Eerste Nederlandsche Verzekering-Maatschappij op het leven tegen Invaliditeit en Ongelukken,

GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE,

heeft de eer het geachte publiek van TJIMAH en andere plaatsen van de Residentie Preanger-Regentschappen hiervan beleefd kennis te geven en zich bij hetzelfde voor de Maatschappij aan te bevelen.

TJIMAH, 1897.

473

H. P. G. HELJBLOM.

Voor Heeren.

Pikant! Pikant!

BROUTILLES PARISIENNES . . . f 3.—

FEMMES DE THÉÂTRE . . . » 3.—

Y A DES DAMES . . . » 3.—

LE PANORAMA PARIS S'AMUSE No. 2

f 0.50

RÊVES D'AMOUR . . . » 0.50

LES REINES DE PARIS . . . » 0.50

NOS JOLIES ACTRICES . . . » 4.50

à la Mer

NOS BAIGNEUSES . . . » 2.80

bij DE VRIES & FABRICIUS,

Uitgevers Bandoeng.

Internationaal Bureau voor Mijnontginningen in Nederlandsch-Indië.

Directeuren: C. W. R. VAN RENESSE VAN DUIVENBODE, Directeur van de Nederlandsch Nieuw-Guinea Handel-Maatschappij.

H. H. VERSTEEGH, Ingenieur.

Rechtskundig Adviseur: Mr. A. LIND, Advocaat en Procureur.

Accountant: E. VAN DIEN, Lid 1ste klasse Ned. Instituut voor Accountants.

Hoofdkantoor: ROKIN 68, AMSTERDAM.

Agentschappen te LONDEN en PARIJS.

750

Voor

50 Cent 50

is bij

DE VRIES & FABRICIUS te Bandoeng.

Verkrijgbaar:

Fraaie

KRONINGSFEEST-PAPETERIES.

WEDLOOP-SOCIETEIT „MATARAM”.

DJOKJAKARTA.

Premieleenning groot f 500.000.—,
verdeeld in 50.000 premie-aandeelen van f 10.—

Elk premie-aandeel geeft recht op een kans in elke trekking, totdat het wordt uitgeloot. Er worden vijftig trekkingen gehouden en wel te Djokjakarta door de trekkings-commissie der Wedloop-Societeit „Mataram”, ten overstaan van een notaris. In de eerste trekking, die zal plaats hebben op 1 December 1898, wordt verloot de

Hoofdpremie van f 100,000.—,

terwijl er voorts premien zijn van: f 20,000.—, f 10,000.—, f 5,000.—, f 2500.—, f 1,000.—, f 500.—, f 100.—, f 50.—, en f 25.—.

Nadere bijzonderheden zijn vermeld op de premieaandeelen.

De premie-aandeelen zijn voor tien gulden en tien cent per stuk verkrijgbaar te Batavia, Samarang en Soerabaja bij de kantoren der Ned.-Ind. Escompto-Maatschappij en te Djokjakarta bij den Heer A. F. VAN AMSTEL, Thesaurier van de Wedloop-Societeit „Mataram”.

Toezending per post geschiedt door laatstgenoemde na ontvangst van het bedrag, plus de frankieerkosten.

Namens het Bestuur

van de Wedloop-Societeit „Mataram”,

R. M. E. RAAFF, President.

J. A. VAN DER BREGGEN, Secretaris.

482

BOUT & Co's Sigaren.

overtreffen alle tot nog toe bekende merken in
geur en smaak.

Generaal Agent,

J. SOET, Batavia,

552

DE ALGEMEENE SPAAR- en DEPOSITOBANK

te Noordwijk (Weltevreden).

Spaarbankrente 3.6 pCt. 's jaars.

Depositorente 4.2 „ „

Vraagt Statuten en Huishoudelijk

Reglement.

717

PRIVAATLESSEN.

FRANSCH, DUTSCH, ENGELSCH,
WISKUNDE.

P. P. PRINS,

Hoofdonderwijzer

HOTEL KRAAN

580

Levensverzekering-Maatschappij
DORDRECHT,
Gevestigd te Dordrecht.
Maatschappelijk Kapitaal f 2.000.000.—

Bovengenoemde Maatschappij sluit op de meest voordelige voorwaarden verzekeringen o. a. op:
a. Kapitaal betaalbaar bij overlijden.
b. Kapitaal betaalbaar bij leven of bij vroeger overlijden (gemengde verzekering).
c. Uitkeering gedurende een overeentekomen aantal jaren (studiefonds).
d. Op twee of meer levens met uitbetaling van een zeker kapitaal bij overlijden van een der geassureerden (eerststervenden).
e. Jaarlijkse uitkeering van een zeker bedrag integraal na een vooraf bepaald aantal jaren (pensioenfonds).
Volledige tarieven verkrijgbaar bij de ond-re geteekenden.

E. DUNLOP & Co. Batavia,
Hoofdagente voor Nederlandsch-Indië
A. S. J. DE BOER,
Agent voor Bandoeng.

TOKO DE KRUIJFF

Buitenzorg.

AGENTSCHAP: Oost-Indische Zee- en Brandwaarborg-Maatschappij, Levensverzekering-Maatschappij Dordrecht, Commissiehandel in producten.

Belast zich met den inkoop van MATERIALEN voor landbouw-ondernemingen, tegen zeer lage provisie.

Meubelhandel, Nieuw meubilair van prima Rembangsch djatti-hout.

JAPANSCH ARTIKELEN, PROVISIËN en DRANKEN.

Overheerlijke Zuid-Fransche MUSCAATWIJN in kistjes van 12 fl. overtreft de fijnste PORT en is veel goedkooper.

Vin blanc sec of te wel Diepoul.

Overheerlijke Zuid-Fransche RINSE WIJN. SIGAREN FELIX MERITES en gros en détail.

ROODE WIJN per vat, kist en flesch. KEUKENGEREEDSCHAPPEN, blauw email pas ontpakt.

585

Noordwijk.

STAM & WEIJNS.

Batavia.

Koks en Banketbakkers.

RESTAURANT.

PLATS DU JOUR van af half 12 tot 2 uur à f 1.50.

DINERS van af f 3.— per couvert.

Levering Déjeuners, Dinners, Soupers ook buiten Batavia tegen zeer billijke prijzen.

Alle gebakken, koude en warme schotels.

Eenig adres voor Caramels moux en Caramels au beurre.

553

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering.

Kantoor voor Indië: SOERABAYA PANGGOONG.

Commissarissen voor Indië: H. E. LEVERT, Agent v. d. Ned.-Ind. Escompto-Maatschappij te Soerabaya.

Mr. J. W. RAMAER, Advocaat en Procureur te Soerabaya.

Directeur " " JHR. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN JR.

Inspecteur " " J. KAT.

Gunstige voorwaarden. Concurrerende Tarieven.

De Directie voor Indië geeft definitieve polissen af.

Agent te Soekaboemi: W. GODIJN.

" " Buitenzorg: A. MIJER.

" " Bandoeng: H. L. RAKERS.

IJverige en Soliede Agenten gevraagd.

Prospectussen op aanvraag verkrijgbaar.

701

Indische Handels Compagnie,
De Bordeaux-Bourgogne-Rijn-Port-Sherry

en
ANDERE WIJNEN VAN

van Alphen & Ledeboer

zijn in 54 (vier en vijftig) verschillende soorten verkrijgbaar bij:

INDISCHE HANDELS COMPAGNIE, BATAVIA.

En detail bij VAN DER PAARDT & Co., Batavia en Tjandjoer.

E. BÜHLER, Buitenzorg.

G. J. DE KRUIJFF, Buitenzorg.

KAM TJENG HOWE, Buitenzorg.

TJIO KIAN HENG, Buitenzorg.

TJOA BENG YANG, Soekaboemi.

R. F. N. MEIJER, Garoet.

Wed. RUHAAK, Cheribon.

572

Van Vollenhoven's Stout

wordt ten sterkste aanbevolen door de geneeskundige faculteit in Nederland, Frankrijk en België, voor ZWAKKEN, BLOEDARMEN, MAAGLIJDERS en ZOOGENDEN.

Ruim 700 (zeven honderd) doctoren erkennen de versterkende voedingswaarde VAN VOLLENHOVEN'S STOUT.

Verkrijgbaar bij

KHOE HONG THAI, Bandoeng.

YO ENG HOEI, Bandoeng.

TJOA BENG YANG, Soekaboemi.

LIE TIANG HOAT, Soekaboemi.

J. B. DROOP, Soekaboemi.

G. R. DE KRUIJFF, Buitenzorg.

E. BÜHLER, Buitenzorg.

TJIO KIAN HENG, Buitenzorg

573

en alle voornamen tocohouders te BATAVIA.

Licht

Geurig

Jonge Amerikaan Sigaren.

Uit de fabrieken der firma DRESSELHUIJS & NIEUWENHUIJSEN, CULEMBORG.

De fijnste Nederlandsche Sigaren door geheel INDIE verkrijgbaar in prijzen van 3 1/2 tot 16 cts. per stuk.

Eenige importeurs voor West-Java
INDISCHE HANDELS COMPAGNIE.

Verkrijgbaar bij

J. B. DROOP, Soekaboemi

TJOA BENG YANG, Soekaboemi

E. BÜHLER, Buitenzorg

TJIO KIAN HENG, Buitenzorg

574

en alle voornamen tocohouders te BATAVIA.

De echte

PFAFF-NAAIMACHINES

worden op JAVA uitsluitend geïmporteerd door

GEO. WEHRY & Co.,

Batavia, Cheribon en Soerabaya.

Depots bij

KHOE HONG THAY, Bandoeng en

TJOA BENG YANG, Soekaboemi.

384

Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente,

opgericht te Amsterdam, November 1880.

DAMRAK, HOEK BAAFJESSTEEG Nos. 74, 75, 76.

Volteekend Maatschappelijk Kapitaal	f 1.000.000.—
Verzekerd bedrag is thans	73.348.800.—
Jaarlijkse ontvangsten ruim	2.848.500.—
Reserve op 31 December 1896 ruim	9.446.000.—

Hoofdagentschap te Soerabaya,

J. Th. ANDRIESSE, Hoofdagent.

P. Th. VON HEMERT, Procuratiehouder.

Agent te Bandoeng: M. G. DIEPENHEIM.

Inspecteur: SERGÉ S. GRIGORIEFF, te Batavia.

364

In den BOEKHANDEL en ter DRUKKERIJ van *De Vries en Fabricius* te Bandoeng is verkrijgbaar het pas verschenen werk:

ONZE OOST

DOOR

Een Oudgast

uitgever J. A. SLEESWIJK, Amsterdam

afgehaald f 1.80 franco per post f 2.—

Handelmaatschappij

TOKO

Oeij Boen Hong & Broeders.

Bandoeng.

Telefoon No. 1.

Pas ontvangen:

ZADELS, WAGENTUIGEN, RIJWIELEN, PARASOLS, STAANDE- en HANG- en MUURLAMPEN, GLASWERK CHITS en ZIJDE, PROVISIËN en DRANKEN van TIELEMAN & DROS, enz., enz.

Billijke prijzen:

Beleefd aanbevolen.

742

J. GARREAU FRERES,

BUITENZORG.

Eenige importeurs van de uitstekende TAFELWIJNEN van SÈZE FRÈRES, Bordeaux, zooals:
BORDEAUX MEDOC, FRONSAC, LUDON MEDOC, HAUT CANON St. ESTEPHE, St. JULIEN per kist van 48/1 fl., 48/2 fl. of 96/2 fl.

Witte Wijn: Graves

Groot assortiment van fijne Bordeaux- en Bourgogne-Wijnen.

RHJNWIJNEN merk »LEIDEN», MOSELWIJNEN merk »AUG. WEHR.
CHAMPAGNES: MOËT & CHANDON, GERARD DE RECONDO, KOSMOS.
COGNAC GRANDE CHAMPAGNE, COGNAC VIEUX BOIS ***** enz.
WHISKY JOCKEY, WHISKY CROWN van G. A. BURK & Co., Glasgow.
SPAANSCH WJNEN, Likeuren van WIJNAND FOCKINK en van de GRANDE DISTILLERIE E. CUSENIER FILS AÎNÉ & Cie. enz., enz.
VELTENBIER per kist 48/1 48/2 fl.

Beschuit „Petit beurre” van Lefèvre Utile, Nantes.

ISIGNY BOTER van DINANT & ALLCARD, blik van 2, 4 en 10 pond.

Prijscurant op aanvraag

„Night Cap” JENEVEER, P. HOPPE, SCHIEDAM per kist 12 (12 liters)
„Piet Hein” JENEVEER „ „ 15 (22,5 „)

LIQUEUR HANAPPIER.

groot succes in Nederland en Frankrijk

Depôt voor Bandoeng: HOTEL HOMANN en YO ENG HOEIJ.

HOTEL DU CHEMIN DE FER BUITENZORG,

1e klasse hotel in het centrum van Buitenzorg nabij 's lands plantentuin

Groote en luchtige kamers, Paviljoens voor familiën.
Electrische schellen.

579

Sluisbrug, Heropening Hôtel voorheen Cavadino.

Kamers te bespreken aan het Hotel, te betrekken 1 Februari.

Het mooist gelegen Hotel van Batavia,

over het station Noordwijk, aan de tram, twee minuten van het Postkantoor Weltevreden
en 5 minuten van de Societeit Concordia.

Te koop EEN PETROLEUM MOTOR 9 Pk. met bijbehorend ijzeren onderstel om op te monteeren en te vervoeren. De motor is nog niet ontpakt.
712 Te bevragen bij den eigenaar P. R. VAN DUINEN.

NED.-IND. SIGAREN-MAGAZIJN

BANDOENG,

E. DUNLOP & Co.

Hollandsche, Manila, Havannah,

SIGAREN.

DJATIE ROENGGOE, KAISER I HIND — ENCHANTERESSE.

MELACHRINO, VAFIADES, THREE CASTLES,

SIGARETTEN.

MARYLAND, PORTORICO, BLANKE, VARINAS, SHAGG. VIRGINIA,

THREE CASTLES, WEST-WARD HO' — SMOKING MIXTURE.

TABAK.

Japansche

SCHILDERIJEN, SCHUTSELS, KIMONA'S (voor DAMES en HEEREN)

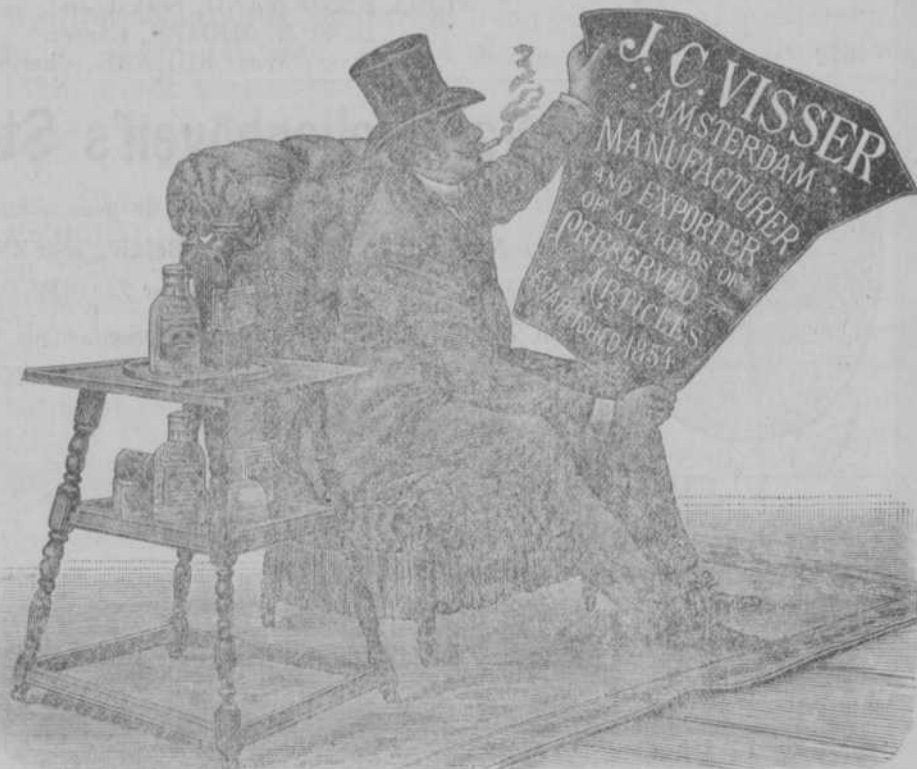
BRONZEN VAZEN, PORCELEINEN SERVIEZEN, PORSELEINEN

VAZEN en VAASJES, BLOEMPOTTEN etc.

669

J. C. Visser, Amsterdam

Verduurzaamde Levensmiddelen.
AMSTERDAM — HOLLAND

657

MIJER & Co., Batavia,

kunnen direct leveren:

BEENDERENMEEL (fijn)... à fl. 85.— per 1000 K°. analyse 4 1/2 % stikstof 25 % Phosfor.

BOUNGKIL... à fl. 75.— per 1000 K°. loco Pakhuis Batavia.

Grootere quantiteiten extra prijzen. 190

A. HERMENT.

Md. Tailleur.

Noordwijk.

Regenmantels van f 19.— — f 45.—

560

3e Blad

van de

Preangerbode.

BANDOENG, 18 APRIL 1898.

Een Groot Man.

De grootste man van New-Foundland is op het oogenblik zeker Mr. William Reid, die de telegraaf, alle sporen, alle dokken en alle mijnen van het eiland wil exploiteeren en van plan is den duur van den overtocht van Europa naar Amerika tot op 2 dagen te bekorten. In 1893 sloot hij een overeenkomst met de Regeering van New-Foundland om voor 15,000 dollars per mijl en $2\frac{1}{2}$ miljoen acre (1 acr. = plm. 40 are) woeste gronden op den koop toe, een spoorweg aan te leggen. Naar schatting van een correspondent van de *Pall Mall Gazette* heeft Reid aan dezen spoorweg een half miljoen pond sterling verdiend en het halve eiland reeds in bezit hebbende, had hij gelegenheid om alle zorg aan zijn onbebouwde landerijen te besteden en te trachten verdere bezittingen op het eiland te krijgen. Hij heeft het droge dok gekocht, is eigenaar van de uitgestrekte kolenbeddingen in het binnenland, heeft het geheele telegraafnet overgenomen, zal binnen een paar jaar tijd eigenaar van alle spoorwegen zijn, richt met een zevental stoomers een stoombootdienst langs de kust op en legt te St. John een electrischen spoorweg aan!

Maar wat het meest de aandacht behoort te trekken is dat reeds nu door een dienst van Galway (Ierland) naar het Oosten van New-Foundland en van daar per spoor en pakketboot naar Sydney, waar het eind-station is van het Canadeesche spoor, de overtocht naar Amerika aanmerkelijk bekort kan worden. Van daar wordt de reis dus per spoor voortgezet. Ernstige bezwaren vormen natuurlijk de mist en het ijs, twee zaken die onafscheidelijk aan New-Foundland verbonden zijn. Maar de heer Reid ziet kans niettegenstaande mist en ijs de verbinding tot stand te brengen en heeft voor den overtocht van New-Foundland naar het vasteland, over straat Gabot, reeds pakketbooten die 17 mijl loopen gereed en welke als ijsbrekers zulke merkwaardige eigenschappen bezitten, dat de geheele maritieme wereld van New-Foundland er verbaasd over heeft gestaan.

De afstand tusschen Galway en New-Foundland is circa 1600 mijlen, dus is het wel wat voorbarig van den heer Reid om te zeggen dat deze afstand weldra in tweemaal 24 uur kan worden afgelegd, maar toch kan nu reeds dit traject in ruim drie dagen worden afgestoomd. Hoewel dus passagiers voor New-York voorloopig wel dien weg niet zullen kiezen, zullen personen, die Canada als bestemming hebben, via New-Foundland gaande een aanmerkelijke tijdsbesparing erlangen.

De heer Reid heeft nog meer pijlen op zijn boog. Voor de overneming van de spoorwegen en de telegraaf heeft hij — voor de 50 jaar waarover het contract loopt — 200,000 dl. betaald, maar bovendien weer uitgestrekte stukken grond gekregen. Doordat hij nu de kolenvelden bezit, is hij in staat de minerale

schatten van die terreinen, die niet weinig in aantal zijn, aan den dag te brengen, zoodat New-Foundland weldra petroleum, nikkel, antimonium, asbest, mangaan en ijzer zal exporteeren.

Indien de heer Reid succes heeft, kan men er dus wel zeker van zijn, dat hij weldra de rijkste man van het Engelsche wereldrijk zal zijn. (Alg. Hbld.)

De tweede prijs.

Hij was geen man van zaken. Hij was een echte kunstenaar. Werd hem een bouwwerk opgedragen, dan schiep hij een kunstgewrocht. De voorbijgangers bleven met bewondering stilstaan voor zijne scheppingen, want alles wat hij bouwde was origineel. Geen vaste stijl, geen patroonwerk, maar interessant was alles, soms een weinig in het baroque vervalend. Hij had talrijke tegenstanders, vooral onder de vakmannen, die zich met angstige nauwgezetheit aan een bepaalden stijl hielden, over welks grenzen hij met vrijmoedigheid heensprong.

Nog bij geen zijner bouwwerken evenwel had hij schitterende zaken gemaakt. Dikwijls liep het met de begroting ook duchtig mis en gingen zijne verdiensten voor het grootste deel verloren, zoodat hem alleen de voldoening van zijn werk overbleef.

Hij bekommerde zich daar evenwel al heel weinig over, want op het gebied van maatschappelijke welstand waren zijne eischen niet hoog. Daar hij echter begreep dat het verstandig was om ook hier wat meer op te letten, had hij eene vrouw gezocht.

Natuurlijk arm, maar mooi, interessant.

Zij zat thans tegenover hem aan de groote teekentafel waarboven twee gasvlammen een helder licht verspreidden. Zij naaide een kinderjurkje op de machine.

Een blond, lieflijk tweejarig meisje was hun beider trots. Zij sliep in een vertrekje naast hunne woonkamer en fluisterde in den slaap: »Mama. —»

Beiden hielden met hun werk op, keken elkander lachend aan en knikten elkaar toe.

»Och, houd asjeblieft op met die machine, dat maakt me zenuwachtig.»

»Moet je nog lang teekenen?»

»Misschien wel, maar ga jij maar slapen 't is al twaalf uur.

»Ja, waarlijk! Wat gaat de tijd toch gauw om. Zou je morgen klaar komen?»

»Misschien van avond nog wel. Hoe bevalt het je?»

»Uitstekend. Je moet dunkt mij ditmaal den prijs wel behalen. Eene mooiere kerk is er in de geheele wereld niet.

»En juist daarom zal zij niet gebouwd worden. Let daar eens op, lieve. Maar dat is niets. Ik wil je alleen maar eens laten zien wat ik kan en wil. De tweede prijs valt mij zeker ten deel, misschien ook wel de eerste, maar dan zonder de uitvoering, omdat het werk anders te kostbaar wordt.»

»Onpractisch als altijd!» zuchtte de kleine vrouw met het smalle, bleke gezichtje, waarin een paar onnatuurlijk groote oogen schitterden. Zorgvol, moederlijk keek zij naar den grooten man op, wiens gestalte zich rekte en boog als hij zich uit zijn gebukte houding over de teekentafel ophief.

»Het je niet eenige hartsterking? Wat wijn op cognac?»

Een vluchtig rood verfde haar bleek gelaat.

»Niets. Alleen koffie, en dan nog Kneipp-koffie.»

»Brr! Maar dat hindert niet, want mijne keel is zoo droog als de Sahara».

Hij ging weer aan het teekenen en zij begaf zich naar de keuken om og een gas-toestel koffie gereed te maken.

Terwijl het water kookte, zocht zij geld uit haar portemonnaie bijeen en telde.

Een diepe zucht ontsnapte daarbij aan hare borst.

»En geen crediet meer, en het duurt nog eene maand eer de beslissing valt —»

Thans kookte het water en zij haastte zich koffie te zetten.

Zij dronken te middernacht samen een kop koffie, hij zielsvergenoegd, zij met de bekommering van eene huismoeder.

»De tweede prijs bedraagt 5000 mark, nietwaar?» vroeg zij en berekende in stilte.

»Ja, en daarvan kunnen we een jaar leven.»

»Maar die schulden — die moeten toch eerst betaald worden — morgen zal ik het eens uitrekenen. Ons crediet is niet groot meer».

»Bah! zijn die ellendige kruidenierszielen nu al bang voor hunne onnoozele mark of wat?»

»Spreek toch niet zoo luide! Boven ons slaapt immers die ambtenaar? Die behoeft toch niet te weten dat wij schulden hebben».

»Mijnentwege mag de geheele wereld het weten. De toekomst is mijne schuldenares, mijne groote schuldenares, zij zal mij met miljoenen betalen. Ik heb vertrouwen op haar; pas op Marie, zij zal woord houden!»

»Als onze crediteuren ons nog maar willen borgen tot wij dien tweeden prijs in handen hebben».

»Arme Marie! Tracht zoo zuinig mogelijk te doen, en als we vier weken verder zijn, leg ik 5000 mark aan uwe voeten. En ga nu slapen, ik werk vannacht door».

Zij was werkelijk vermoeid en strekte zich op een chaise longue, die in den hoek stond, gemakkelijk uit, in stilte nog eens narekend hoeveel schuld zij hadden. Zoo heel groot was ze nog al niet, maar een paar honderd mark.

Eindelijk sliep zij in.

Uren achtereen werkte hij ijverig voort.

Zij rilde in den slaap en ontwaakte.

»Zeg, ik droomde dat je werkelijk den »tweeden» hadt gekregen!»

»Zoo, dus het komt wel zoo uit: slechts den tweeden!» bromde hij.

»O, het was zoo mooi, dat vele geld, alles in goud, en ik betaalde, betaalde lachend al onze schuldeischers en die stonden te knip-messen en te glimlachen en zich aan te bevelen — ik was zoo trotsch en gelukkig —»

»Je kunt het ook zijn».

»Ik ben het al!» lachte zij en nam zijn hoofd tusschen hare handen.

»Nu ophouden hoor, 't is 3 uur!»

»Wel wel, wat gaat de tijd toch gauw om, maar ik ben opgeschoten hoor; kijk deze hoeken, deze bogen — hé? En dat portaal met de vier evangelisten — nu, de beeldhouwers zullen verrukt zijn als zij dat werk mogen maken!»

Hij fantaseerde nog eenigen tijd tot hem de oogen van vermoeidheid dichtvielen, en mompelde nog in den slaap allerlei van torens, galerijen en twaalf zuilen, met de twaalf apostelen.

De dag der prijsuitdeeling was aangebroken.

Met eene zegevierende uitdrukking trad hij aan de zijde zijner vrouw de groote zaal binnen in welke de ontwerpen waren tentoongesteld.

Daar hingen kransen en lauwertakken.

Er waren vijf prijzen. Drie had hij reeds met vluchtigen blik opgenomen, maar de eerste, de tweede prijs — wel —

»Aha, daar is de eerste. — Natuurlijk, de Rijksbouwmeester!»

»De tweede — daar, daar!»

Verbleekend staan beiden voor het ontwerp van een ander.

»En jij niets!» steunde zij en hing zwaar aan zijn arm.

Hij beet zich de lippen aan bloeden. Zijn groot, helder kunstenaarsoog dwaalde van het eene bekroonde werk naar het andere. Hij wist dat zijn werk alles overtrof.

Thans werd er eene hand op zijn arm gelegd.

»Ik hoor daar juist, dat uw werk tot motto had: De Toekomst.»

„Jawel mijnheer de geheimraad”, antwoordde hij.

„Jammer! Had ik dat maar geweten. Ge weet hoe welgegend ik u ben. De tweede prijs — we aarzelden lang — tusschen u en den ander — ge hadt me toch wel een kleinen wenk kunnen geven — niet te eerlijk — niet al te eerlijk wezen! Nu, een ander maal!

Met een handdruk ging hij heen, een der machtigsten.

»Een ander maal!» dacht hij en zij fluisterde

»O God — die schulden, die schulden!»

(Sem. Ct.)

Ontvangdagen te Bandoeng.

Resident. 1e en 3e Zaterdag.
Regent 1e Woensdag.
Majoor von Winning. 2e en 4e Woensdag.

SPREEKUREN.

ASSISTENT-RESIDENT.

Elken dag van 9 tot 12 uur, uitgezonderd des Zondags en des Woensdags.

Advertentiën.

MENIE.

ADMIRAAL & LE COMTE,
BATAVIA.

460

Hollandsche prijzen

J. SOET.

DE NIEUWE HOLLANDSCHE MODEZAAK

GANG PATJENONGAN BATAVIA.

Vlak bij Noordwijk

Telefoon No. 357.

Beveelt zich aan voor de levering van CHIQUE OPGEMAAKTE DAMESHOEDEN, BLOEMEN, LINTEN, VEEREN, KANT, KRAGEN, alle kleuren ZIJDE, KUNST-BLOEMEN voor BOUQUETTES, gekleurd PAPIER voor BLOEMEN, enz. enz. Opmaken DAMESHOEDEN f 1.50, KINDERHOEDEN f 1.—, FINE ODEURS in DIVERSE SOORTEN. 550

Photografie Instantané

C. JOHANNES — Bandoeng.

Portretten in alle formaten, Landschappen. Reparatiën van uurwerken en alle instrumenten. Speciale inrichting voor het encadreeren van Schilderijen. 680

Likeur- en Vruchten-Essences

per fleschje 30 cent,

wederverkoopters flink rabat.

ADMIRAAL & LE COMTE,

594

BATAVIA.

J. SOET.

De nieuwe Hollandsche toko.

GANG PATJENONGAN,

2e Huis Links van af Noordwijk Batavia.

TELEFOON No. 357.

Beveelt zich aan voor de levering van HEEREN-ARTIKELN, DRANKEN, CONSERVEN, PRIMA HOLLANDSCHE en MANILLA SIGAREN, ELECTRISCHE SCHELINRICHTING, GEËMAILLEERDE GOEDEREN, ENGELSCH STALEN REISKOFFERS, DEGENSTOKKEN, VEILIGHEIDSSCHEERMESSEN, PLEETWERK en de echte SINGER NAAIMACHINES, niet de SINGERS zooals door de firma A. Houtman worden geannonceerd, maar de zuivere SINGER, gewaarwerkt. 551

Geneeskrachtige, Kunstmatige BRONWATERZOUTEN

per flacon f 1.—.

Wederverkoopters flink rabat.

ADMIRAAL & LE COMTE,

595

BATAVIA.

SPOOR-HOTEL

tegenover het Station

TASIKMALAJA.

De ondergeteekende geeft aan het geachte publiek kennis, dat zij den 15 a.s. een HOTEL heeft geopend tegenover het Station.

Beleefd aanbevolen.

N.B. Ook verkrijgbaar eten buiten huis f 60.— 's maands.

688

Mevrouw HÉLANT.

BANDOENG (TJITJENDO).

Werkplaats tot het repareren van werktuigen.

Ondergeteekende belast zich tevens met het aanleggen van GASBUIZEN voor WATERLEIDINGEN, aanmaak van WATERRESERVOIRS voor BADEN, enz.

689

A. RIEDÉ.

R. J. Schock & Co.

Opticiens, Mecaniciens, Horlogers,

Noordwijk — Batavia.

RONDE verdeelde EQUERRES met BOUS-SÔLEN in verschillende afmetingen.

ACHTKANTIGE EQUERRES zonder bous-sôlen.

HOOGTEMETERS met KOMPAS en BAROMETERS.

PEDOMETERS.

MEETKETTINGEN.

LOUPEN.

PASSER DOOZEN.

DRADENTELLERS.

778

TOUWWERK, STAALDRAADTOUW en IJZERWANT in alle soorten en afmetingen en voldoende aan

Marinekeur.

ADMIRAAL & LE COMTE,

600a

BATAVIA.

Sigaren- en Wijnhandel

J. GROENEVELD,

Noordwijk.

Batavia.

Telefoon No. 342.

GEWAARBORGD ECHT EN ZUIVER rechtstreeksche aanvoeren uit Griekenland.

Thinea (rood). Mont Enos (wit)

per heele fl. f 0.85, per 12 fl. f 9.50.

Moscato, Malvasier, Mavrodaphne

per heele fl. f 1.20; per 12 fl. f 13.—.

CORINTHO

per heele fl. f 1.30; per 12 fl. f 13.50.

Spaansche Wijn

p. 1/1 fl. p. 12 fl. p. 1/2 fl. p. 24/2 fl.

SHERRY SECO f 1.25 f 15.— f 0.75 f 18.—

ORO „ 2.— „ 24.— „ 1.10 „ 26.40

MOSCATEL „ 1.50 „ 13.—

MALVASIA „ 2.— „ 24.—

MALAGA „ 2.— „ 24.—

Likeuren Oolgaard en Zoon,

PERSICO, CREME DE VANILLE, CREME

DE NOYEAUX, CREME DE CACAO,

WITTE en ORANJE CURACAO,

WITTE ANISETTE

per 1/2 flesch f 1.50.

BARCELONA BRANDEWIJN . . . f 1.75

BESSENJENEVER 1.75

WITTE PORTWIJN per 1/2 fl. f 1.25 en f 1.60

Zuiver bereide

FRAMBOZEN

CITROEN

ROZEN

VANILLE

CAPILLAIRE

TAMARINDE

ORGEADE

Limonade.

Stroop.

COGNAC

van f 2.—, f 2.25, f 2.50 en f 2.75 de flesch.

Ruim voorzien van:

Hollandsche en Manila Sigaren,

SHAG-TABAK van de erven Wed. van Nelle.

HEERENBAAL-, PORTORICO- en VARINA

TABAK, RANO TABAK.

EGYPTISCHE-, MANILA- en THREE

CASTLES SIGARETTEN. 855

„The Empire.”

BESTE & NIEUWSTE SCHRIJFMACHINES

185 gulden.

Vraag uitvoerige prospectus bij de Eenige agenten:

ADMIRAAL & LE COMTE,

601

BATAVIA.